

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

ZPRÁVA O STAVU OBCHODOVÁNÍ S LIDMI V ČESKÉ REPUBLICE ZA ROK 2008

Ministerstvo vnitra
ODBOR BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY

PRAHA 2009

Úvod.....	4
Základní koncepční materiály, koordinace aktivit a spolupráce jednotlivých aktérů na národní úrovni	5
Základní koncepční materiály	5
Mezirezortní koordinační skupina pro oblast boje proti obchodování s lidmi.....	6
Ministerstvo vnitra ČR, Policie ČR a Správa uprchlických zařízení.....	7
Ministerstvo spravedlnosti ČR, Nejvyšší státní zastupitelství a IKSP	10
Ministerstvo zahraničních věcí ČR	11
Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.....	11
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR	11
Ministerstvo zdravotnictví ČR.....	12
Rada vlády pro národnostní menšiny, Rada vlády pro lidská práva, Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů.....	12
La Strada, Projekt Magdala a Mezinárodní organizace pro migraci Praha	12
Popis situace.....	12
Sexuální vykořisťování	13
Nucená práce a jiné formy vykořisťování.....	14
Obchodování s dětmi za účelem komerčního sexuálního vykořisťování a nucené práce.....	15
Obchodování s lidskými orgány	16
Kriminální statistiky o obchodování s lidmi za rok 2008.....	17
Příklady úspěšných policejních operací v roce 2008	21
Finanční šetření.....	25
Oběti obchodování a poskytovaná asistence	26
Oběti obchodování s lidmi a zákon o sociálních službách	28
Oběti obchodování s lidmi ve statistikách PČR.....	30
Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi MV	31
Základní principy fungování Programu	31
Charakteristika obětí zařazených do Programu.....	32
Databáze obchodovaných osob zařazených do Programu	34
Bezpečné a dobrovolné návraty do země původu	35
Informace o obětech obchodu s lidmi poskytnuté nevládními organizacemi.....	35
La Strada Česká republika, o. p. s.	36
Základní informace o organizaci	36
Obchodované osoby v organizaci La Strada	37
Obchodované osoby, které využily komplex služeb organizace La Strada a nebyly zařazené do Programu.....	38
Další aktivity La Strada	41
Projekt Magdala Arcidiecézní charity Praha.....	42
Oběti obchodu s lidmi v péči projektu Magdala.....	43
Mezinárodní organizace pro migraci (IOM Praha)	43
Péče o oběti obchodování s lidmi	43
Aktivity IOM Praha v oblasti prevence obchodu s lidmi a péče o oběti obchodu s lidmi	44
Informace o obětech obchodovaných z/do ČR z Globální databáze obchodovaných osob IOM.....	45

Informace poskytnuté vybranými zastupitelskými úřady ČR v zahraničí.....	46
Oběti, obchodované osoby a vykořisťované osoby	51
Relevantní finanční zdroje	51
MPSV.....	51
Evropský sociální fond.....	52
MV a dotační program „Prevence obchodování s lidmi a pomoc obětem obchodování s lidmi“	52
Změny legislativy v roce 2008 ve vztahu k obchodování s lidmi.....	53
Mezinárodní spolupráce, preventivně informační, vzdělávací a další související aktivity	56
Předsednictví ČR v Radě EU.....	56
Mezinárodní projekty a spolupráce.....	57
Veřejná zakázka „Zmapování prostituční scény v ČR“	59
Preventivní projekty za finanční podpory MV	59
Pracovní skupina na téma nucená práce a jiné formy vykořisťování.....	60
Prevence nelegálního zaměstnávání cizinců.....	61
Konference, školení a další obdobné aktivity.....	62
Závěry a doporučení.....	63
Seznam použitých zkratk.....	65
Příloha	66

Úvod

Tato zpráva byla zpracována na základě úkolu uloženého v příloze usnesení vlády ČR ze dne 23. ledna 2008 č. 67 k Národní strategii boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2008-2011). Podkladem pro zpracování zprávy byly zejména příspěvky stálých členů tzv. Meziřezortní koordinační skupiny pro oblast boje proti obchodování s lidmi (dále jen „MKS“); připomínkové řízení proběhlo e-mailem. Všem členům MKS je třeba poděkovat za zpracování podkladů i aktivní participaci na přípravě tohoto materiálu.

Přestože je problematika obchodování s lidmi na mezinárodní úrovni v centru pozornosti, v ČR stále chybí dostatek informací, které by nabízely reálný obraz této závažné a zároveň vysoce latentní trestné činnosti. Tato zpráva je tedy nejen první zprávou o stavu obchodování s lidmi mapující časové období jednoho kalendářního roku, ale zároveň poprvé přináší informace z mnoha různých zdrojů. Těmito zdroji jsou již tradičně především kriminální statistiky; další data byla získána od specializovaných nevládních a mezivládních organizací a prostřednictvím vybraných českých zastupitelských úřadů v zahraničí. Přistoupením ke zpracovávání každoroční zprávy o obchodování s lidmi následuje ČR nejen osvědčenou praxi a doporučení významných aktérů na mezinárodním poli¹, ale reaguje též na požadavky české odborné veřejnosti. Lze oprávněně očekávat, že díky pravidelné zprávě bude postupně narůstat i zájem sdělovacích prostředků a širší veřejnosti o celé téma.

Materiál si klade za cíl podat přehled o vývoji a struktuře trestné činnosti obchodování s lidmi i asistenci poskytované obětem obchodování s lidmi na území ČR, umožnit využití stávajících poznatků v boji proti této trestné činnosti, pomoci identifikovat oblasti, na které je zapotřebí zaměřit pozornost, a zajistit dostatečnou oporu pro přípravu opatření v dalším období. Zpracovaná detailní informace též nabízí odpovědi na mnoho otázek, kterými bylo v uplynulém období osloveno MV v rámci dotazníků a podkladů pro zprávy, k jejichž předkládání se ČR zavázala právně závaznými i politickými mezinárodními dokumenty.

První, relativně rozsáhlá část této zprávy, je věnována koordinaci aktivit a spolupráci jednotlivých aktérů na národní úrovni. Část byla zařazena pro usnadnění

¹ Např. *Alliance Statement on National Rapporteur or Equivalent Mechanism presented by the OSCE Special Representative for Combating Trafficking in Human Beings on Behalf of the Alliance Expert Coordination Team (AECT)*, 16. Říjen 2008. Prohlášení obsahuje celkem 10 doporučení k posílení národních koordinačních a zpravodajských mechanismů; jedno z doporučení hovoří o důležitosti zpracovávání pravidelných, pokud možno každoročních zpráv.

orientace mezi oblastmi působnosti jednotlivých členů MKS, která byla ustanovena v roce 2008. Druhá část zprávy obsahuje popis situace v ČR v roce 2008. Tato část je rozdělena dle jednotlivých forem obchodování s lidmi; největší prostor je věnován oblasti sexuálního a pracovního vykořisťování, neboť se prakticky jedná o jediné formy obchodování s lidmi, které byly na území ČR v roce 2008 zjištěny. Jedna z podkapitol obsahuje též statistické údaje MV a MS a příklady úspěšných policejních operací. Následující kapitola je věnována obětem obchodování s lidmi; podkapitoly jsou členěny dle zdrojů informací o obětech. Jedná se o informace získané z MPSV, MV, partnerských nevládních a jedné mezivládní organizace a pilotně též z vybraných českých zastupitelských úřadů v zahraničí. Dále byla do materiálu včleněna krátká kapitola věnující se legislativním změnám. Následuje kapitola stručně shrnující mezinárodní spolupráci, preventivně informační, vzdělávací a další související aktivity. Na závěr jsou obsažena shrnutí a doporučení pro činnost MKS pro rok 2009.

Samostatnou přílohu materiálu tvoří vybraná ustanovení zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění platném od 1. ledna 2010, (dále jen „nTZ“), která mají vztah k problematice obchodování s lidmi.

Základní koncepční materiály, koordinace aktivit a spolupráce jednotlivých aktérů na národní úrovni

Základní koncepční materiály

Vláda svým usnesením č. 67 ze dne 23. ledna 2008 schválila Národní strategii boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2008-2011), (dále jen „Národní strategie“). Materiál, stejně jako již dvě předchozí národní strategie², navazuje na řadu jiných koncepčních dokumentů, zejména na kroky navrhované v „Koncepci boje proti organizovanému zločinu“, a je v souladu s dalšími strategickými materiály. Národní strategie je k dispozici v elektronické podobě na internetových stránkách MV na adrese www.mvcr.cz. Na této adrese je možné nalézt v části „O nás/Bezpečnost a prevence/Kriminalita/Obchod s lidmi“ i řadu dalších souvisejících materiálů.

Jedním ze základních úkolů vyplývajících z aktuální Národní strategie byla částečná změna a zefektivnění systému koordinace aktivit i sběru dat týkajících se obchodování s lidmi. Na základě předchozích národních strategií bylo předkládáno vládě vyhodnocení situace a návrhy opatření vždy za období dvou let, a to v červnu příslušného roku. Informace tak nepodávala přehled o situaci za celý kalendářní rok. Dále byla ministru vnitřně předkládána tzv. Zpráva o fungování národního koordinačního mechanismu, tedy de facto zpráva o výsledcích Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi a souvisejících aktivitách. Proto bylo na základě tzv. Plánu úkolů k realizaci Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období 2008-2011), který

² „Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice (2003-2005)“ a „Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období 2005-2007).“

je přílohou usnesení vlády č. 67, uloženo zpracovat a každoročně aktualizovat zprávu pro ministra vnitra o stavu obchodování s lidmi v ČR, včetně popisu situace a opatření v oblasti prevence a Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi (dále jen „Program“). Zároveň byla uložena povinnost tuto zprávu zveřejňovat.

Ke zpracování každoroční zprávy o situaci bylo přistoupeno na základě obecně identifikované potřeby disponovat kvalitativními i kvantitativními údaji o problematice obchodování s lidmi za pevně stanovený časový úsek. I nadále zůstává uložena povinnost předložit vládě aktualizaci Národní strategie, nicméně dílčí problémy lze řešit mezirezortně ad hoc na MKS. Proto bylo prodlouženo časové období pro předkládání Národní strategie z dvou na čtyři roky; aktualizace strategie tedy bude předložena ministrem vnitra vládě ČR v termínu do 31. prosince 2011.

Pro účely předložení Národní strategie vládě ČR v roce 2007 byla zpracována detailní zpráva za období od června 2005 do podzimu roku 2007, a proto bylo nadbytečné zpracovávat obdobný materiál znovu ve speciální zprávě za rok 2007. Z tohoto důvodu byly pouze doplněny a zveřejněny informace statistického charakteru tak, aby byl zajištěn komplexní obrázek o celém roce 2007. Dále byla informace doplněna o příklady některých úspěšných policejních akcí a několik málo aktivit, které nebyly v rámci Národní strategie zmíněny. Celá informace byla připojena ke Zprávě o fungování národního koordinačního mechanismu.

Zpráva o situaci v obchodování s lidmi za rok 2008 je tedy první úplnou zprávou za období jednoho roku v ČR.

Mezirezortní koordinační skupina pro oblast boje proti obchodování s lidmi

MKS byla ustanovena a její statut byl schválen usnesením vlády č. 1006 ze dne 20. srpna 2008. Jak již bylo řečeno výše, Národní strategií bylo mj. uloženo částečně změnit a zefektivnit systém koordinace aktivit i sběru dat týkajících se obchodování s lidmi.

Hlavní gesci za problematiku obchodování s lidmi v ČR nese MV. Kromě výkonu celonárodní koordinace mezirezortní spolupráce jako celku se dále jedná zejména o koordinaci preventivních aktivit a péče o oběti obchodování s lidmi. V minulosti existovala dvě tělesa určená pro koordinaci aktivit, tedy kulaté stoly k realizaci národní strategie boje proti obchodování s lidmi a Interdisciplinární skupina pro podporu a ochranu obětí obchodování s lidmi. S ohledem na velikost ČR se činnost těchto dvou skupin jak personálně, tak obsahově do značné míry překrývala, a zároveň i perioda, ve které se tyto skupiny scházely, byla stejná (půlroční). Proto bylo rozhodnuto o vytvoření skupiny jediné. Formalizací osvědčené praxe došlo ke zřízení MKS, a to usnesením vlády č. 1006/2008. Interdisciplinární skupina pro podporu a ochranu obětí obchodování s lidmi zůstala formálně i nadále zachována. Je však chápána jako stálá pracovní podskupina v rámci MKS (čl. 8 statutu MKS).

První jednání MKS bylo svoláno dne 16. prosince 2008; nadále bude MKS svolávána v půlročních intervalech. Vyvstane-li akutní potřeba, lze svolat jednání na základě jejího statutu i v kratším než půlročním intervalu. MKS je složena ze stálých členů, kterými jsou předseda, výkonný místopředseda a tajemník. Předsedou MKS je ministr

vnitra, výkonným místopředsedou náměstek ministra vnitra pro vnitřní bezpečnost. Funkci tajemníka MKS plní ředitel odboru bezpečnostní politiky. Stálými členy MKS jsou dále zástupci jednotlivých resortů (MV - včetně zástupců ÚSKPV, ÚOOZ, SCP, SUZ, dále MS včetně zástupce NSZ a IKSP, MŠMT, MZV, MPSV, MZ, Rady vlády pro národnostní menšiny, Rady vlády pro lidská práva, Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů), i zástupci nevládních neziskových organizací zabývajících se problematikou obchodování s lidmi (La Strada Česká republika, o. p. s. – dále jen „La Strada“, Projekt Magdala Arcidiecézní charity Praha) a zástupce mezivládní organizace Mezinárodní organizace pro migraci Praha (dále jen „IOM Praha“).

MKS zodpovídá za koordinaci aktivit v oblasti boje proti obchodování s lidmi a plnění úkolů vyplývajících z relevantních materiálů, zejména z usnesení vlády ČR ze dne 23. ledna 2008 č. 67 k Národní strategii boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2008-2011), a jeho následných aktualizací. MKS slouží jako platforma pro vzájemné informování členů mezirezortní skupiny o situaci a probíhajících aktivitách v obchodování s lidmi a pro aktivní předkládání návrhů a doporučení na přijetí příslušných opatření. MKS též odpovídá za předkládání návrhů dílčích aktivit boje proti obchodování s lidmi na meziresortní úrovni a shromažďuje, analyzuje a vyhodnocuje údaje o obchodování s lidmi. Členové MKS připravují podklady pro každoroční zprávu o obchodování s lidmi v ČR, která je zpracovávána a předkládána tajemníkem MKS ministru vnitra jako výchozí dokument, který stanovuje priority a z nich vyplývající úkoly MKS pro nadcházející období. Kromě MKS se v intervalech přibližně jednoho měsíce schází užší skupina expertů na tzv. koordinačních schůzkách. Zde jsou operativně řešeny aktuální problémy týkající se jednotlivých obětí obchodování s lidmi. Zároveň je zabezpečena výměna informací mezi hlavními aktéry. Širokou účastí výše uvedených subjektů v MKS i účastí vybraných expertů na koordinačních schůzkách je plně respektováno doporučení na vytvoření tzv. národního referenčního mechanismu (dále jen „NRM“).³ Prostřednictvím NRM lze zjistit obětem obchodování s lidmi nejen efektivní přístup k celému spektru služeb, ale též kontinuálně zajišťovat zdokonalování procesů i dílčích programů v celé široké oblasti problematiky obchodování s lidmi.

Ministerstvo vnitra ČR, Policie ČR a Správa uprchlických zařízení

Ministerstvo vnitra ČR

Hlavní koordinační roli v ČR v rámci problematiky boje proti obchodování s lidmi plní již od roku 2003 MV. Na základě „Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice (2003-2005)“ bylo MV, odbor

³ Národní referenční mechanismus (National Referral Mechanism – NRM) je chápán jako rámec pro spolupráci, prostřednictvím kterého vnitrostátní subjekty plní své závazky v oblasti ochrany a podpory lidských práv obchodovaných osob a koordinují své úsilí ve strategickém partnerství s občanskou společností. Definice NRM převzata z: National Referral Mechanism. *Joining Efforts to Protect the Rights of Trafficked Persons. A practical handbook.* OSCE/ODIHR, Varšava 2004, str. 15.

bezpečnostní politiky, pověřeno výkonem funkce tzv. národního zpravodaje⁴. Úloha národního zpravodaje spočívá především v analyticko-koncepční činnosti a zahrnuje v sobě jak koordinaci aktivit v boji proti obchodu s lidmi, tak předkládání zpráv včetně návrhu nových opatření (národní strategie, zpráva o situaci za jednotlivé roky, podklady pro nejrůznější monitorovací zprávy zejména mezinárodních organizací atd.).

Nezbytnou součástí všech opatření proti obchodování s lidmi tvoří podpora a ochrana obětí obchodování s lidmi, kterou v rámci MV zajišťuje odbor prevence kriminality (dále jen „OPK“). Tento odbor je zároveň zodpovědný za koordinaci preventivních aktivit. OPK též každoročně vyhlašuje speciální dotační program pro nestátní neziskové organizace s názvem „Prevence obchodování s lidmi a pomoc obětem obchodování s lidmi“.

MV je též gestorem resortního vzdělávání PČR. V minulých letech byla témata týkající se problematiky obchodu s lidmi zařazena do vzdělávacích programů nástupní základní odborné přípravy i do relevantních specializačních a inovačních kurzů.

Policie ČR

K zabezpečení jednotného výkonu služby příslušníků PČR na úseku odhalování trestného činu obchodování s lidmi a mravnostní kriminality byl vydán závazný pokyn policejního prezidenta č. 61 ze dne 2. května 2006. Tento interní akt řízení upravuje činnost příslušníků PČR, tedy mj. stanoví úkoly pro jednotlivé útvary a služby PČR.

ÚOOZ SKPV PČR

Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV PČR je policejní útvar s celonárodní působností, který v oblasti trestné činnosti obchodování s lidmi rozpracovává a dokumentuje zločinecká seskupení pachatelů, kteří se dopouštějí výše uvedené trestné činnosti. Dále shromažďuje důkazní materiál pro trestně právní postih pachatelů a informace k rozložení zločineckých seskupení působících v této oblasti. Vzhledem k povaze trestné činnosti obchodování s lidmi, která je páchána zpravidla přeshraničně, je řada případů řešena v rámci mezinárodní spolupráce za využití EUROPOL, INTERPOL i bilaterálně. Již více než deset let se tento útvar zabývá problematikou obchodu se ženami (později i s muži) za účelem sexuálního vykořisťování. V roce 2006 bylo vytvořeno nové oddělení specializující se na oblast obchodu s lidmi za účelem nucené práce. ÚOOZ je též přímo zapojen do realizace Programu.

Kromě spolupráce prostřednictvím MKS, jsou ze strany ÚOOZ pořádána jednání k řešení dílčích otázek (např. březen 2008 – setkání vedoucích pracovníků, vč.

⁴ *The Ministerial Declaration on European Guidelines for Effective Measures to Prevent and Combat Trafficking in Woman for the Purpose of Sexual Exploitation, Hague, 24.- 26. dubna 1997; deklarace obsahuje doporučení pro práci v boji proti obchodování s lidmi na národní i mezinárodní úrovni. Zřízení národního zpravodaje či jiné obdobné funkce doporučují i další mezinárodní dokumenty, např. OSCE Action Plan to Combat Trafficking in Human Beings z června 2003 apod.*

pracovníků expozitur s dalšími aktéry k Programu, září 2008 – workshop specialistů ÚOOZ, MV a státních zastupitelství zabývajících se obchodem s lidmi za účelem nucené práce). Dále se útvar podílí na celé řadě vzdělávacích akcí jak na národní úrovni (přednášková činnost v rámci Justiční akademie, přednášky pro specialisty SKPV krajů atd.), tak na mezinárodní úrovni (duben 2008 – MEPA, květen 2008 – konference CEPOL v Solenici). Zástupci útvaru se též účastnili několika mezinárodních setkání a konferencí v zahraničí (únor 2008 - Bratislava, Mezinárodní konference k obchodování s lidmi, říjen 2008 - Haag, listopad 2008 - účast specialistů na „Výročním setkání expertů zabývajících se problematikou obchodování s lidmi v EUROPOL“, říjen 2008 - setkání specialistů v Paříži atd.). V těchto aktivitách bude útvar pokračovat i v roce 2009.

ÚSKPV PP ČR a SKPV PČR

Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia PČR především sjednocuje, koordinuje a metodickou činností usměrňuje postup specialistů odborných pracovišť okresních ředitelství, odborných pracovišť správ krajů a specializovaného pracoviště ÚOOZ a soustřeďuje informace o situaci na úseku odhalování, objasňování a vyšetřování obchodu s lidmi a mravnostní kriminality a tyto vyhodnocuje mj. s cílem stanovit prognózu dalšího vývoje a relevantních opatření. Dále organizuje nejméně jednou ročně instrukčně metodické zaměstnání pro specialisty odborných pracovišť správ krajů s cílem jejich seznámení s celkovou situací a s novými poznatky na úseku boje proti obchodování s lidmi a mravnostní kriminality.

Služba cizinecké policie PČR

V rámci SCP se problematice obchodu s lidmi věnují především skupiny šetření trestné činnosti a dokumentace Ředitelství SCP a Oblastních ředitelství SCP. Tyto operativními orgány plní mj. úkoly na úseku šetření a prověřování trestných činů, za které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři roky, spáchaných v souvislosti s přeshraniční trestnou činností, zvláště trestné činy související s obchodováním s lidmi, kde není zjištěn prvek zločinného spolčení. SCP je také zapojena do realizace Programu, v rámci kterého se zabývá zejména úpravou pobytu obětí-cizinců, jejich identifikací a předáním do péče nevládních organizací a motivací obětí ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení.

V minulosti se též osvědčily součinnostní kontroly SCP, zaměřené na porušování režimu pobytu cizinců na území ČR a nelegální zaměstnávání, prováděné společně se SUIP, úřady práce apod.

V současné době je většina případů obchodování s lidmi šetřena v rámci ÚOOZ. Proto je v roce 2009 nezbytné zapojit ve větší míře zejména odborná pracoviště správ krajů. Tento úkol nabývá na důležitosti zejména v souvislosti s tím, že od 1. ledna 2010 nabude účinnosti nTZ, který řeší dosavadní problém částečného překrývání skutkových podstat trestného činu obchodování s lidmi a kuplířství dle ustanovení §§ 232a, 204 TZ.

Správa uprchlických zařízení

SUZ je organizační složka státu podřízená náměstkovi ministra vnitra pro veřejný pořádek a bezpečnost. ČR zabezpečuje prostřednictvím SUZ ubytování a další služby žadatelům o azyl, azylantům a zajištěným cizincům. V rámci provozovaných center (azylová zařízení, přijímací střediska, pobytová střediska či zařízení pro zajištění cizinců) může docházet k identifikaci oběti obchodování s lidmi. Z tohoto důvodu je zástupce SUZ nominován do MKS. V minulých letech byla pracovníkům SUZ nevládními organizacemi ve spolupráci s MV zajištěna série školení za účelem identifikace obětí obchodu s lidmi a předání informace o relevantních službách. V těchto školeních bude pokračováno i v roce 2009.

Ministerstvo spravedlnosti ČR, Nejvyšší státní zastupitelství a IKSP

Ministerstvo spravedlnosti ČR

MS zajišťuje zpracování statistických výstupů státních zastupitelství a soudů. Významnou roli hraje též v oblasti vzdělávání soudců a státních zástupců v problematice obchodování s lidmi. I v roce 2008 se uskutečnilo v rámci Justiční akademie několik tematických vzdělávacích akcí. Dále se zástupce MS podílel na činnosti speciální pracovní skupiny svolané k tématu obchodování s lidmi, nucená práce a jiné formy vykořisťování. Činnost této skupiny bude pokračovat i v roce 2009.

Nejvyšší státní zastupitelství

NSZ dlouhodobě spolupracuje na řešení problematiky obchodování s lidmi. Významným dokumentem v této oblasti je každoročně vydávaná zpráva o činnosti státního zastupitelství, která se pravidelně věnuje i problematice obchodování s lidmi. Zástupce NSZ byl nominován do MKS a od roku 2008 se též významně zapojil do činnosti výše uvedené pracovní skupiny k obchodování s lidmi za účelem nucené práce a dalších forem vykořisťování.

Institut pro kriminologii a sociální prevenci

IKSP je teoretickým, analytickým a výzkumným pracovištěm mezioborového zaměření. Zřizovatelem a řídicím orgánem IKSP je MS. V minulosti se IKSP ve své činnosti na problematiku obchodování s lidmi opakovaně zaměřoval („Odpověď trestního soudnictví na obchodování se ženami“, analýza dalších forem obchodování s lidmi kromě sexuálního vykořisťování, výzkum příčin komerčního sexuálního zneužívání dětí atd.). Zástupce IKSP byl nominován do MKS.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR

MZV je zapojeno do MKS, zejména z důvodu, aby byla zajištěna plynulá výměna informací směrem k zastupitelským úřadům ČR v zahraničí. V roce 2008 byli na problematiku obchodu s lidmi a nutnost monitoringu v této oblasti upozorněni všichni konzulární úředníci působící na zastupitelských úřadech, a to formou distribuce materiálu zpracovaného IOM Praha. Do deseti vybraných zemí byly současně distribuovány informační letáky a plakáty v příslušných jazykových verzích. Problematika obchodu s lidmi je též nově zahrnuta do předvýjezdového školení všech konzulárních pracovníků. Ve školení bude pokračováno i v roce 2009, přičemž konzulové vyjíždějící do předem stanovených zemí budou navíc proškoleni pracovníky MV.

Dále bylo v roce 2008 MZV nápomocno organizaci La Strada s distribucí materiálu zaměřeného na prevenci obchodu s lidmi a vykořisťování vietnamských migrantů.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

MPSV je gestorem zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálních službách“); spravuje tedy velkou část finančních prostředků využívaných pro péči a pomoc obětem obchodování s lidmi. MPSV je též zodpovědné za agendu zaměstnávání cizinců, agenturní zaměstnávání, kontrolní a inspekční činnost ve vztahu k zaměstnanosti a dodržování práv zaměstnanců, včetně agend inspektorátů práce a úřadů práce.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

V roce 2007 realizoval IOM Praha krátkodobý pilotní projekt „Prevence obchodu s lidmi: přednášky na středních školách“ na šesti vybraných středních školách formou promítání dokumentárního filmu a následných diskuzí se studenty. Diskuse byly zaměřeny nejen na informovanou pracovní migraci a obecné znalosti o obchodování s lidmi, ale celkově na zmapování znalostí středoškoláků o problematice. Na závěr projektu byla předložena zpráva, která mapuje znalosti a postoje studentů v této oblasti a obsahuje řadu užitečných doporučení. Z reakcí studentů bylo patrné, že posluchače téma obchodování s lidmi zajímá. Ukázalo se však, že ačkoliv mnoho studentů uvažuje po skončení studia o práci v zahraničí, chybí jim informace o možných rizicích pracovní migrace a obchodování s lidmi. V současné době jsou vedena jednání o možnosti využití závěrů a doporučení vyplývajících ze zprávy, která byla předložena v závěru pilotního projektu.

Ministerstvo zdravotnictví ČR

MZ se obecně podílí na plnění lidsko-právních úmluv a dále podporuje všechny aktivity spojené s podporou veřejného zdraví (Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR v 21. století „Zdraví pro všechny v 21. století“, „Akční plán zdraví a životního prostředí ČR“ apod.). V letech 2004 a 2005 MZ v rámci programu zdravotnické prevence kriminality finančně podpořilo projekty „Prevence obchodování s lidmi za účelem sexuálního zneužívání“ a „Komerční sexuální zneužívání dětí“. V roce 2008 MZ zpracovalo informaci k problematice obchodování s lidmi za účelem odběru orgánů a tkání.

Rada vlády pro národnostní menšiny, Rada vlády pro lidská práva, Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů

Zástupci Rady vlády pro národnostní menšiny, Rady vlády pro lidská práva, Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, tedy poradních orgánů vlády ČR, byli přizváni k účasti na MKS, aby byla zajištěna kontinuita, výměna informací a provázanost problematik, do nichž má obchod s lidmi bezpochyby přesah.

La Strada, Projekt Magdala a Mezinárodní organizace pro migraci Praha

Jedná o organizace, které se mj. přímo podílejí na zajišťování asistence obětem obchodování s lidmi. Popisu činnosti těchto partnerských organizací je věnován rozsáhlý prostor v kapitole pojednávající o obětech obchodování s lidmi.

Popis situace

Z dlouhodobého hlediska zaznamenala ČR v oblasti obchodování s lidmi ve srovnání se starými členskými státy EU jistý specifický vývoj. Po pádu železné opony se ČR stala spolu s dalšími zeměmi bývalého socialistického bloku významnou zdrojovou zemí v oblasti obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování. V průběhu 90. let se postupně situace měnila a ČR se zejména díky sílící ekonomice transformovala na zemi tranzitní a cílovou. Avšak i nadále byly v průběhu roku 2008 zaznamenány případy, kdy se zejména ženy z ČR staly oběťmi obchodování s lidmi v zahraničí. Informace o takových případech se získávají velmi obtížně. Proto byla v roce 2008 pilotně vyžádána informace též od českých zastupitelských úřadů v zahraničí.

V uplynulém roce byla zaznamenávána postupná tendence v nárůstu počtu případů obchodování s lidmi za účelem nucené práce. Tento trend bude mít pravděpodobně i v následujících letech stoupající tendenci a to díky celé řadě

společně působících faktorů. Prvním a pravděpodobně nejdůležitějším z faktorů byla změna definice trestného činu obchodování s lidmi obsažená v ustanovení § 232a TZ. Tato definice zahrnuje od října 2004 i otroctví, nevolnictví, nucenou práci a jiné formy vykořisťování; s tím souvisí zvýšená pozornost věnovaná tomuto fenoménu orgány činnými v trestním řízení, které kontinuálně získávají zkušenosti nezbytné pro řešení této trestné činnosti. Nelze opomenout ani preventivně informační a vzdělávací aktivity v této oblasti a aktivity nevládních organizací, které přispívají k zvyšování povědomí širší veřejnosti o této relativně nové formě obchodování s lidmi. Dalším významným faktorem, který se pravděpodobně plně projeví až v následujícím období, je celosvětová hospodářská krize. Lze očekávat, že bude mít vliv jak na nárůst případů obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování, tak nucené práce. Již na konci roku 2008 se objevují informace, že z důvodu masivního útlumu výroby v některých odvětvích průmyslu dochází k masovému propouštění zejména manuálně pracujících cizinců. Tyto osoby, které se ocitají ve finanční tísní bez možnosti návratu do země původu, se stávají z hlediska obchodování s lidmi velmi rizikovou skupinou. Lze předpokládat, že se mohou zapojit do kriminálních aktivit či naopak mohou být více ohroženou skupinou ve vztahu k různým formám vykořisťování a zneužívání.

Sexuální vykořisťování

Kriminální aktivity související s trestnou činností obchodování s lidmi za účelem sexuálního obtěžování, zneužívání nebo užití k prostituci, se v uplynulém období projevovaly ve třech základních formách. Jednalo se o organizování a kořistění z poskytování sexuálních služeb v nočních erotických klubech, poskytování erotických služeb v tzv. „privátech“, popř. eskortní servis. Oběťmi těchto aktivit se na území ČR stávaly výhradně ženy.

Největší procento žen obchodovaných za účelem užití k prostituci stále tvoří státní příslušnice Slovenska, a dále Ukrajiny, Ruska a dalších republik bývalého SSSR. V péči nevládních organizací se v roce 2008 objevily také např. ženy z Brazílie a Vietnamu. Dále nevládní organizace každoročně poskytují asistenci několika osobám, které byly vykořisťovány vnitrostátně, tedy v rámci teritoria ČR.

Hlavními pachateli jsou většinou cizinci, kteří provádějí v domovských zemích nábor dívek s příslibem zabezpečení práce v ČR a následně dívky umisťují do nočních erotických podniků, kde si musí prostitucí odpracovat fiktivní „dluhy“. Tyto dluhy jim měly údajně vzniknout v souvislosti se zajištěním dopravy, splněním vízových povinností, apod. Vyskytují se také případy, kdy byly ženy zlákány osobou, kterou znaly či přímo příbuzným. Zásadními faktory, které umožňují zapojení cizinců jako hlavních pachatelů, jsou především jejich úzké vazby na země původu, odkud jsou podporováni, dále osoby stejné národnosti vyskytující se na území ČR, které se zabývají obdobnou nebo související činností. Dalšími důvody jsou znalost jazyka, kulturního prostředí, tradic a zvyklostí, kterým jsou připisovány hodnoty ve zdrojových zemích.

Obecně dochází k poklesu zájmu o komerční sexuální služby a to převážně v pohraničních regionech. Díky aktivitám místních samospráv (např. město Chomutov a medializace využití kamerového systému v boji s pouliční prostitucí, obecně závazné

vyhlášky zakazující prostituci na veřejných prostranstvích v Plzni, Brně, Praze apod.) je vytlačována pouliční prostituce z veřejných prostranství; část této prostituční scény se přesouvá do privátů či klubů. Jednoznačně ubývá podniků výslovně označených jako „erotické a noční kluby“ a mnohé z nich pouze „přežívají“. Tyto skutečnosti částečně stěžují nejen odhalování a objasňování mravnostní trestné činnosti, ale i přístup nevládních organizací ke klientkám. Dalším faktorem, který stěžuje odhalování a objasňování trestné činnosti na tomto úseku, je skutečnost, že provozovatelé podniků jsou již dostatečně poučeni, jak se pohybovat v legislativním rámci.

Nucená práce a jiné formy vykořisťování

V oblasti otroctví, nevolnictví, nucené práce a jiných forem vykořisťování byla ČR v roce 2008 cílovou zemí pro osoby z bývalého SSSR (Rusko, Ukrajina, Kyrgyzstán, Uzbekistán) a Rumunska; objevily se též indicie o osobách z Vietnamu, Mongolska, Běloruska, atd. Pod záminkou práce s dobrým výdělkem jsou lidé získáváni na práci v ČR prostřednictvím organizovaných skupin, které zařídí legální vstup na území ČR. Po příjezdu do ČR jsou jim odebrány pasy a musí vykonávat jinou práci, než jim bylo slíbeno. Jedná se většinou o práci fyzicky náročnou za minimální nebo žádný plat. Pracovní doba je patnáct a více hodin denně, sedm dní v týdnu. Lidé jsou k práci nuceni a je jim bráněno v odchodu umělým navyšováním dluhů, vyhrožováním, použitím fyzického násilí na nich samotných nebo na jejich rodinách v zemích původu.

ČR je rovněž tranzitní zemí; osoby jsou po zfalšování cestovních dokladů dopravovány do dalších zemí EU, kde jsou dále vykořisťovány jako levná pracovní síla.

Objasňování trestné činnosti zločineckých skupin je ztěžováno dobrou informovaností o metodách a formách práce PČR i dalších kontrolních a inspekčních orgánů. Na základě znalostí právního rámce úpravy např. oblasti agenturního zaměstnávání mohou zločinecké skupiny vystupovat jako seriózní zprostředkovatelské organizace; to ve značné míře ztěžuje jejich odhalení.

V posledním období je rovněž dokumentována doprava občanů ČR do Anglie a dalších zemí EU; zde pravděpodobně dochází ke zneužívání českých občanů za využití shora uvedeného moda operandi.

Důležitým faktorem pro vznik této trestné činnosti je špatná ekonomická situace v zemích původu obětí. Nelze přehlédnout rozdíly v příjmu podnikatele, který zaměstnává zaměstnance v souladu s právními předpisy, a podnikatelů „zaměstnávajících“ pracovníky nelegálně. Vidina vysokého zisku ve spojení s minimálním rizikem odhalení jsou nezanedbatelným faktorem, který ovlivňuje páchání uváděné trestné činnosti. Vznikající problémy lze očekávat v souvislosti s celosvětovou hospodářskou krizí, díky které továrny propouštějí hlavně manuálně pracující dělníky ze zahraničí. Ti se ocitají bez jakýchkoliv prostředků přímo na „ulici“ a stávající se tak náchylnější vůči výše popsaným praktikám skupin organizovaného zločinu. MV

připravuje v době vzniku tohoto materiálu návrh souboru opatření k řešení situace propouštěných cizinců na území ČR.

Dle zkušeností ze zahraničí hrají významnou roli při identifikaci obětí obchodování s lidmi a zamezování vykořisťování zejména pracovních migrantů úřady typu inspektoráty práce a úřady práce. V ČR jsou oblasti působnosti mezi těmito úřady v porovnání se zahraničím do jisté míry nevyvážené. Taktéž personální poddimenzování útvarů zodpovědných za přímý výkon kontrolní činnosti v terénu je v této souvislosti citelným nedostatkem.

MPSV pro účely zprávy poskytlo mj. údaje o činnosti kontrolních útvarů úřadů práce. Úřady provedly např. v prvním pololetí roku 2008 celkem 6 058 kontrolních akcí na úseku zaměstnanosti; z tohoto celkového počtu provedených kontrolních akcí bylo úřady práce uskutečněno celkem 914 kontrol u zaměstnavatelů, kteří zaměstnávali i zahraniční pracovníky. Kontroly jsou uskutečňovány na základě výsledků monitoringu prováděného úřady práce i na základě obdržovaných podnětů. Za období prvního pololetí roku 2008 představovali nejpočetnější skupinu podle státní příslušnosti s počtem nelegálně a neohlášeně zaměstnávaných osob občané Ukrajiny (829 osob) a občané Slovenska (705 osob). Na dalších místech se v první desítce objevili státní příslušníci Polska, Vietnamu, Bulharska, Rumunska, Mongolska, Moldavska, Číny a Ruska. Tyto výsledky představují neměnnou skutečnost v porovnání s údaji z předcházejících let; je však třeba na ně nahlížet také v souvislosti s nejvyšším početním zastoupením občanů z výše uvedených států mezi legálně zaměstnanými zahraničními pracovníky na trhu práce v ČR. U počtů neohlášeně i nelegálně pracujících cizinců se dají, tak jako u legálně pracujících, vysledovat tendence výrazného nárůstu.

Obchodování s dětmi za účelem komerčního sexuálního vykořisťování a nucené práce

ČR se již od roku 2000 koncepčně zabývá též komerčním sexuálním zneužíváním dětí. Pod tímto pojmem se v ČR rozumí, v souladu s mezinárodně platnou definicí přijatou na tzv. Stockholmském kongresu v roce 1996, následující jednání: „Použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturálních mezi dítětem, zákazníkem, prostředníkem nebo agentem, a jinými, kdo vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely“. Za komerční sexuální zneužívání dětí jsou podle této definice považovány: dětská prostituce, dětská pornografie a obchodování s dětmi za účelem sexuálního zneužívání. Od roku 2000 bylo hlavním gestorem za koordinaci aktivit v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí MV. V roce 2008 byla tato problematika zařazena do širšího kontextu násilí na dětech, přičemž hlavní gesce přešla na ministra vlády pro lidská práva a menšiny. V této souvislosti byla vypracována „Národní strategie prevence násilí na dětech na období 2008 – 2018, která bude prováděna příslušnými akčními plány, v nichž budou naformulovány konkrétní úkoly a aktivity pro zainteresované orgány státní správy. Z tohoto důvodu tato zpráva více problematiku obchodování s dětmi nerozpracovává; nicméně se počítá s tím, že prostřednictvím členů MKS bude zajištěna potřebná výměna informací i v této oblasti.

Ve vztahu k obchodování s dětmi za účelem nucené práce orgány činné v trestním řízení nedisponují žádnými poznatky o páčání této trestné činnosti na území

ČR. Také informace z nevládních organizací nenasvědčují tomu, že by tato oblast byla v ČR problematická. Z důvodů mezinárodních závazků ČR je však oblast nucené práce dětí kontinuálně monitorována (např. usnesení vlády č. 77 ke Zprávě o plnění Programu pro implementaci opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce v období let 2003 a 2004 a o jeho aktualizace na období let 2005 až 2007). Na úseku odstranění nejhorších forem dětské práce je působnost orgánů ochrany veřejného zdraví soustředěna na úkoly vyplývající z plnění Úmluvy č. 182. Souhrnné informace o výskytu dětské práce by v případě, že by k takovému jevu došlo, byly součástí „Závěrečné zprávy o činnosti orgánů ochrany veřejného zdraví na úseku ochrany zdraví při práci“, kterou každoročně k 30. září předkládá Ministerstvo zdravotnictví, obdobně jako je tomu u „Zprávy orgánů inspekce práce“. Do současné doby nebyly zaznamenány ze strany orgánů ochrany veřejného zdraví na úseku ochrany zdraví při práci žádné údaje o tom, že byla identifikována práce dětí mladších 15 let mimo oblastí, které jsou upraveny zákonem o zaměstnanosti.

Na základě statistik PČR lze shrnout, že PČR v roce 2008 zaznamenala jen velmi ojediněle případy obchodování s lidmi – s osobami mladšími 18 let. Ve věku do patnácti let se jednalo o jednu oběť v Západočeském kraji. Ve věkové skupině 15 až 18 let byly vykazány celkem 3 oběti obchodování s lidmi v kraji Severočeském.

Obchodování s lidskými orgány

Trestná činnost vztahující se k obchodu s lidskými orgány nebyla v roce 2008 zjištěna. Jejím monitoringem a vyšetřováním se zabývá ÚOOZ, kterému se podařilo odhalit v minulosti pouze jeden případ. Ten se však týkal výhradně posmrtného nezákonného nakládání s lidskými orgány a tkáněmi (kožními štěpy) ve smyslu ustanovení § 209a TZ. Svým charakterem se jednalo o první případ tohoto druhu, který byl na území ČR vyšetřován a ve kterém došlo ke sdělení obvinění konkrétním osobám. Trestná činnost probíhala v období od září 2002 do října 2004 a byla páchána skupinou pachatelů - pracovníků české tkáňové banky s napojením na organizovanou skupinu do Holandska. Při šetření případu bylo velice úzce spolupracováno s policejními službami Nizozemí, Slovenska a Estonska (výměna informací, finanční vyšetřování včetně sledování bankovních účtů, právní pomoc atd.).

V reakci na nTZ, kde je jako jedna z forem obchodování s lidmi výslovně zahrnuta i forma obchodování s lidmi „k odběru tkáně nebo orgánu“, a z důvodu, že tomuto tématu byla v roce 2008 věnována zvýšená pozornost na některých mezinárodních fórech⁵, bylo téma zařazeno i na mezirezortní jednání expertů k problematice potírání obchodování s lidmi (neformální skupina před formalizací vzniku MKS) v březnu 2008.

Základním předpisem, který upravuje tuto oblast je zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů, ve

⁵ 13. - 15. února 2008 OSN (UN ODC) uspořádalo ve Vídni konferenci pod názvem „Vídeňské fórum proti obchodování s lidmi“; prostřednictvím fóra byla zahájena globální iniciativa OSN k boji proti obchodování s lidmi „UN.GIFT“.

znění zákona č. 228/2005 Sb. Tento právní předpis upravuje podmínky darování, odběrů a transplantací tkání a orgánů lidského původu prováděných výhradně za účelem poskytování zdravotní péče a dále podmínky pro zřizování transplantačních center a tkáňových bank jako součástí zdravotnických zařízení.

V ČR existuje 6 akreditovaných transplantačních center. Pacienti, kteří potřebují orgány, jsou evidováni v tzv. čekací listině. Ze strany MZ bylo konstatováno, že transplantační systém v ČR je natolik regulovaný, že nelegální nakládání s orgány a tkáněmi by bylo velmi obtížně utajitelné.

Tématu věnuje velkou pozornost i Evropská komise, která provedla v roce 2007 analýzu darování orgánů a transplantací v členských státech EU. Z výsledků šetření vyplývá, že obchodování s lidskými orgány není v EU velkým problémem, nicméně v závěrech Rady EU je boj proti obchodování s orgány zařazen mezi zásadní úkoly. MZ též disponuje informacemi, na základě kterých je možné se domnívat, že občané pocházející z bohatších a vyspělejších států jezdí v rámci tzv. transplantační turistiky do států chudších (Turecko, Egypt, Kolumbie, Filipíny).

Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že situace v ČR je v této oblasti uspokojivá. MZ ani PČR nedisponuje informacemi, že by v ČR docházelo k obchodování s lidskými orgány. Situaci však nelze podceňovat, a proto bude daná problematika monitorována i nadále.

Kriminální statistiky o obchodování s lidmi za rok 2008

Možnost posílení sběru dat o obchodování s lidmi v rámci ČR byla v roce 2008 tématem, kterému byla věnována ze strany MV i dalších partnerů, zejména MS a nevládních organizací zapojených do Programu, velká pozornost. Jednalo se též o úkol uložený Národní strategií. MV se proto zapojilo do mezinárodního projektu nazvaného „Data Collection and Harmonized Information Systems“. Cílem projektu je vytvoření společných kritérií pro sběr dat a informací v oblasti obchodu s lidmi, vytvoření institucionalizovaného systému pro sběr takových dat včetně případné jednotné databáze, a to jednak pro účely analýzy a popisu situace, a jednak pro účely možných operativních reakcí na aktuální situaci. Projekt předložilo Portugalsko společně s organizací ICMPS (Mezinárodní centrum pro rozvoj migračních politik); dalšími partnery projektu jsou kromě ČR Polsko, Slovensko a SRN. Projekt byl s určitým časovým zpožděním zahájen v květnu 2008, dokončen bude v září 2009.

Zároveň je nezbytné si uvědomit, že vedle kvantitativních údajů je nutné při návrhu opatření využívat i kvalitativních výzkumů a informací z terénu. Jakákoliv opatření založená pouze na statistických vyjádřeních rozsahu obchodování s lidmi by byla velmi zavádějící. Díky vysoké latenci vykazují statistiky zpracovávané PČR a MS týkající se mravnostní kriminality, ale zejména ty, které se týkají trestného činu obchodování s lidmi dle ustanovení § 232a TZ, ve srovnání např. s majetkovou kriminalitou, relativně nízké hodnoty. Z toho důvodu lehce způsobí např. realizace případu většího rozsahu s vyšším počtem pachatelů a obětí velké posuny ve statistikách. Krátkodobé výkyvy ve statistikách tedy nemusí nutně znamenat zásadní změnu situace. Statistická data PČR vypovídají spíše o tom, jak se v daném období daří PČR tuto

trestnou činnost odhalovat a vyšetřovat; rozhodně nelze na jejich základě hodnotit úspěšnost přijatých opatření proti obchodování s lidmi.

Z údajů získaných za rok 2008 vyplývá, že došlo k nárůstu zjištěných trestných činů obchodování s lidmi dle ustanovení § 232a TZ; bylo zjištěno celkem 29 trestných činů (v roce 2007 celkem 11). Taktéž byl zaznamenán mírný nárůst objasněných trestných činů obchodování s lidmi; v roce 2008 bylo objasněno celkem 13 případů (v roce 2007 celkem 11); z 13 objasněných trestných činů byl 1 zjištěn již v roce 2007 a následně objasněn v roce 2008 (tzv. dodatečná objasněnost).

Z celkem 13 případů, u kterých bylo ukončeno prověřování, bylo ve dvou případech trestní řízení odloženo dle ustanovení § 159a odst. 4 TR, v jednom dle ustanovení § 159a, odst. 2, 3 TR. Trestní stíhání bylo zahájeno pro celkem 10 trestných činů.

Při podrobnější analýze 29 zjištěných trestných činů obchodování s lidmi dle ustanovení § 232a TZ lze konstatovat, že celkem 19 trestných činů bylo spácháno za účelem sexuálního vykořisťování a 10 za účelem nucené práce a jiných forem vykořisťování (jednou dle ustanovení § 232a, odst. 1, písm. c), devěkrát dle ustanovení § 232a, odst. 2, písm. c). Ve srovnání poměru obchodování s lidmi za účelem sexuálního a pracovního vykořisťování došlo tedy oproti roku 2007 k mírnému nárůstu pracovního vykořisťování (v roce 2007 bylo 8 případů sexuálního vykořisťování, jen tři případy se týkaly obchodu s lidmi za účelem pracovního vykořisťování). Trend postupného nárůstu forem obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování je vykazován i dalšími členskými státy EU a lze tedy oprávněně očekávat, že bude pokračovat i v roce 2009. Bezesporu významný vliv na nárůst počtu trestných činů dle ustanovení § 232a TZ v rámci policejních statistik mělo zřízení specializovaného oddělení pro nucenou práci v rámci ÚOOZ. Zároveň od roku 2004, kdy byla tato forma obchodování s lidmi nově včleněna do TZ, policisté disponují větším penzím informací z terénu a mají více zkušeností s vyšetřováním a prokazováním této specifické trestné činnosti.

Několik let však bude ještě trvat, než se obdobný trend projeví i ve statistikách MS.

Zajímavé je též sledovat, kým byl podán podnět k trestnímu řízení. Nejčastěji vzešel podnět od ÚOOZ (celkem 12), dále celkem 6 podnětů vzešlo od operačních orgánů obecné kriminality. Celkem 5 podnětů vzešlo od občanů a 6 podnětů spadá do kategorie ostatní. Nejvyšší podíl na objasněnosti má ÚOOZ (celkem 6) a policejní orgány obecné kriminality (celkem 6).

Počty PČR zjištěných a objasněných trestných činů obchodování s lidmi (dle § 232a, dříve § 246 TZ)											
Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Zjištěno	34	23	13	27	15	10	13	16	16	11	29
Objasněno	34	22	13	25	10	9	12	11	13	11	13
Vyšetřované a stíhané osoby	49	38	21	26	12	19	30	18	11	20	22

Za trestný čin obchodování s lidmi dle ustanovení § 232a TZ bylo stíháno a vyšetřováno celkem 22 osob, z tohoto celkem 8 osob byli recidivisté. Celkem 17 osob byli občané ČR, pouhých 5 osob byli cizinci.

V tabulce jsou uvedeny pro srovnání i údaje za posledních deset let.

O věkovém složení osob stíhaných a vyšetřovaných pro podezření ze spáchání trestného činu obchodování s lidmi, lze konstatovat, že největší skupinu v roce 2008 tvořily osoby ve věku 30 let a více (celkem 17 osob), zbytek (celkem 5 osob) připadl na věkovou skupinu 18-30 let. Žádná ze stíhaných a vyšetřovaných osob nebyla ve věku do 18 let. Tento údaj koresponduje se statistikou popisující kriminalitu z pohledu věku pachatelů⁶. Dle údajů za rok 2008 převažují pachatelé ve věku 30-60 let, kteří představují celých 49 % procent všech pachatelů. Dále následuje skupina pachatelů ve věku 20-30 let (podíl 34,5 %). Nejmenší skupinu tvoří pachatelé ve věku 18-20 let (7,2 %) a nad 60 let (2 %).

Z celkového počtu 22 vyšetřovaných a stíhaných osob bylo 8 žen a 14 mužů. Údaje o počtech stíhaných a vyšetřovaných osob výrazně převyšují poměr žen podílejících se na celkové kriminalitě. Např. v roce 2008 tvořili stíhaní a vyšetřovaní muži 87,5 %, žen bylo 12,5 %. Vysvětlením může být určité specifické postavení žen v rámci obchodování s lidmi, např. při náboru dívek. Z některých zahraničních studií např. vyplývá⁷, že se někdy sami oběti obchodování s lidmi stávají spolupachatelkami. Mohou být využity např. k náboru nových obětí, neboť právě díky své zkušenosti s vykořisťováním mají velký přesvědčovací potenciál.

Úkony trestního řízení vedeného na prokázání skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi nemusí vždy končit zahájením trestního stíhání dle § 160 odst. 1 TŘ. S ohledem na obtíže spojené s prokazováním, např. zneužití tísně či lsti, se naplnění skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi nepodaří policejnímu orgánu prokázat ve všech případech a věc bývá někdy překvalifikována na jiný trestný čin. Velmi často je tímto trestným činem kuplířství dle ustanovení § 204 TZ. Z tohoto důvodu přikládáme i statistickou informaci o trestném činu kuplířství.

Trestný čin kuplířství definuje § 204 TZ jako jednání, kterého se dopustí ten, kdo jiného zjedná, přiměje či svede k provozování prostituce nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným. Následující tabulka shrnuje počty pravomocně odsouzených osob za trestný čin kuplířství. Je třeba konstatovat, že v letech 2007 a 2008 došlo k poklesu zjištěných trestných činů i vyšetřovaných a stíhaných osob. Příčinou může být fakt, že v posledních letech byl zaznamenán pokles pouliční, ale i klubové prostituce zejména v pohraničních regionech. Dalším vysvětlením může být částečný přesun pouliční prostituce v důsledku opatření přijatých samosprávami do bytů či klubů; zde je pak mnohem těžší trestný čin kuplířství odhalovat a stíhat.

⁶ Termínem „pachatel“ jsou v ESKK označovány osoby stíhané a vyšetřované.

⁷ Levenkron, N.: „Another delivery from Tashkent“ Profile of the Israeli Trafficker, Top-Print Press, 2007.

Počty P ČR zjištěných trestných činů kuplířství (dle § 204 TZ)									
Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Zjištěno	130	150	116	101	83	123	85	46	52
Vyšetřované a stíhané osoby	163	133	107	103	105	119	98	66	88

Další statistické údaje je možné získat z údajů zpracovávaných MS, které je gestorem statistik státních zastupitelství a soudů. Data však nevypovídají nic o tom, jestli PČR a státní zastupitelství zajistily v roce 2008 dostatečné množství kvalitních důkazů, na základě kterých následně došlo k pravomocnému odsouzení pachatelů. Výsledky kriminální statistiky v určitém roce nejsou totiž přímo srovnatelné se statistikou vedenou resortem spravedlnosti. Důvodem je zejména časový odstup, někdy i víceletý, mezi ukončením konkrétní trestní věci v jednotlivých fázích trestního řízení. Policejní statistika jednotlivé případy zachytí na počátku trestního řízení, statistika soudní naopak až na jeho konci. V budoucnu má být umožněno sledovat vývoj jednotlivých případů v dalších fázích trestního řízení díky elektronizaci justice a provázání se systémy PČR.

V roce 2008 bylo za trestný čin obchodování s lidmi dle § 232a TZ obžalováno celkem 14 osob.

Jak vyplývá ze dvou níže uvedených tabulek sestavených na základě statistického přehledu, v němž se porovnávají údaje o stíhaných a obžalovaných osobách v rámci ČR a podle jednotlivých krajů (tj. jak byly vykázané ve statistických listech trestních u příslušných kvalifikací trestných činů zaznamenaných ve vyřízených trestních věcech v obvodu příslušných krajských státních zastupitelství včetně jim podřízených okresních státních zastupitelství), je rozložení této trestné činnosti různorodé a v průběhu obou sledovaných roků se mění.

Počty stíhaných a obžalovaných osob dle ustanovení § 232a TZ dle krajů									
2007									
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
Stíháno	14	3	0	8	0	0	2	1	0
Žalováno	14	3	0	8	0	0	2	1	0
2008									
Stíháno	21	5	0	4	2	6	0	3	0
Žalováno	20	5	5	4	2	6	0	3	0

U trestného činu obchodování s lidmi podle § 232a TZ došlo v roce 2008 oproti roku 2007 k mírnému nárůstu, a to jak u počtu osob stíhaných (ze 14 na 21), tak i obžalovaných (ze 14 na 20), což sice v relativním vyjádření představuje poměrně významný, třetinový nárůst, nicméně v absolutních číslech ještě nelze hovořit o podstatné změně situace. Je-li sem zařazován i trestný čin kuplířství podle § 204 TZ, tak ten jednoznačně vede, a i když byl právě u něj zaznamenán pokles, nelze zatím říci (aspoň podle statistických údajů), že by se celý tento pokles transformoval do trestného

činu podle § 232a TZ, neboť tomu zdaleka neodpovídají počty osob u obou trestných činů v porovnání poklesu u trestného činu podle § 204 TZ s nárůstem u trestného činu podle § 232a TZ. V roce 2007 největší podíl na této trestné činnosti vykazuje Jihočeský kraj (57,1%), v roce 2008 pak Severočeský kraj (28,6%). Pokud jde o pražskou městskou aglomeraci (samozřejmě zde počítáno jen v obvodu Městského státního zastupitelství v Praze), v roce 2007 bylo vykázáno minimum (3) osob, teprve v roce 2008 se Praha dostává s 5 osobami stíhanými i obžalovanými na druhé místo. Nutno ovšem upozornit, že i u tohoto trestného činu jde o relativně nízké absolutní počty pachatelů.

Pravomocně odsouzeny byly v roce 2008 celkem 3 osoby. Z přehledu je patrné, že v meziročním srovnání došlo k poklesu pravomocně odsouzených osob ze čtyř na tři. Mezi odsouzenými osobami byla i jedna žena.

V tabulce jsou opět pro srovnání uvedeny i údaje z minulých let.

Počty pravomocně odsouzených osob a uložených trestů za obchodování s lidmi (dle § 232a, dříve § 246 TZ)											
Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Odsouzené osoby	5	25	16	15	20	5	12	20	2	4	3
K nepodm. trestu	3	17	6	7	5	1	3	8	0	3	3
K podmíněnému trestu	2	8	10	8	15	4	9	12	2	1	0

Ze 3 pravomocně odsouzených osob za trestný čin obchodování s lidmi dle § 232a TZ byly všechny osoby pravomocně odsouzeny k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v rozmezí 1 až 5 let. Žádné z odsouzených osob nebyl uložen trest odnětí svobody ve spojení s jiným, např. peněžitým trestem.

Další údaje, které jsou dostupné a které s obchodem s lidmi souvisejí, jsou údaje o již výše zmíněné trestné činnosti kuplířství, tedy údaje o počtu osob obžalovaných a odsouzených osob za trestný čin kuplířství dle ustanovení §204 TZ. Za rok 2008 se jedná celkem o 60 pravomocně odsouzených osob, z toho celkem 14 osob bylo odsouzeno k nepodmíněnému trestu, 44 k podmíněnému trestu.

Počty pravomocně odsouzených osob a uložených trestů za kuplířství (dle § 204 TZ)			
Rok	2006	2007	2008
Počet odsouzených osob	68	74	60
K nepodmíněnému trestu	12	20	14
K podmíněnému trestu	49	48	44

Příklady úspěšných policejních operací v roce 2008

Pro lepší představu o tom, jak vypadá trestná činnost skupin organizovaného zločinu zabývající se na území ČR obchodem s lidmi a organizováním prostituce, i pro lepší představu o práci PČR, jsou níže uvedeny příklady úspěšných policejních operací ÚOOZ realizovaných v roce 2008.⁸ Záměrně byly zvoleny operace, na jejichž základě je patrné, že se organizované zločinecké skupiny zabývají obchodem s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování i pracovního vykořisťování. Ve skupinách jsou zastoupeni jak pachatelé, občané ČR, tak např. osoby z Ukrajiny. První z uvedených případů je zajímavý též tím, že v jeho rámci byl poprvé odzkoušen a využit tzv. krizový plán pro realizaci případů většího rozsahu. Díky krizovému plánu může PČR ve spolupráci s MV a nevládními organizacemi zajistit krizovou intervenci většímu počtu obětí identifikovaným v rámci jednoho případu.

„Neklepat, zavřeno!“

Praha 25. dubna 2008 – Jedna z největších akcí v dějinách ÚOOZ, co do počtu nasazených detektivů, proběhla pod krycím názvem „MÁNES“ minulý víkend v Praze. Zadrženo při ní bylo dvanáct osob.

Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV se o organizovanou skupinu zajímal několik měsíců. Pro osm žen a čtyři muže ve věku od 26 do 45 let, se osudovým číslem stala osmnáctka. Tečku za jejich podnikáním se detektivové ÚOOZ rozhodli udělat 18. dubna. Po pečlivé přípravě se v páteční podvečer rozjelo více jak 180 detektivů, rozdělených do několika desítek skupin, na více jak 20 míst v Praze. Úderem osmnácté hodiny pak začala postupně klapat želízka na západě jednotlivých podezřelých.

Co se vlastně stalo? Dvanáctičlenná skupina působící v Praze měla podle detektivů zajišťovat poskytování sexuálních služeb a za tímto účelem provozovat celkem tucet privátů. Ženy⁹ přicházely ze zemí bývalého Sovětského svazu a v Praze byly ubytovány v soukromých bytech. Z toho, co ženy prostitutí vydělaly, odváděly nezanedbatelnou část provozovatelům privátů. Zda všechny ženy provozovaly nejstarší řemeslo dobrovolně, či zda byly do ČR vylákány pod příslibem jiné práce a k prostituci byly nuceny až po příjezdu, je předmětem dalšího šetření. Dobře organizovaná skupina si takto měla během několika let zvýšit životní úroveň o milionové částky.

Jeden občan ČR a jedenáct osob pocházejících z různých koutů bývalého Sovětského svazu bylo obviněno z trestných činů účast na zločinném spolčení a kuplířství, za což jim v případě prokázání viny hrozí až desetiletý trest odnětí svobody. Dva muži, kteří podle detektivů měli celou skupinu řídit a podnikání organizovat, si navíc vyslechli i obvinění z trestného činu obchodování s lidmi, čímž se jejich vyhlídka na možnou délku trestu zvyšují o dalších pět let.

Na území ČR pobývali všichni obvinění legálně. Deset obviněných je stíháno vazebně. Případ dozoruje Městské státní zastupitelství Praha.“

⁸ Jedná se převážně o informace s tiskových zpráv uveřejňovaných ÚOOZ v průběhu roku 2008.

⁹ V textu tiskové zprávy bylo původně užito slovní spojení „Kněžky lásky“.

„Příště u vás!“

Praha 12. května 2008 – Šest mužů a jednu ženu zadrželi detektivové ÚOOZ při akci s krycím názvem „RORY“. Po nedávné razii na kuplíře v pražských privátech zamířili tentokrát detektivové do nočních klubů v oblasti Šluknovského výběžku.

Psát o další realizaci ÚOOZ aniž by mi na mysl nepřišel název jednoho hudebně zábavného pořadu České televize, mi prostě nedá. V našem případě však rozhodně nešlo o zdvořilostní návštěvu mající za cíl propagaci města a lidové muziky, i když hudby i zábavy si nejméně od roku 2004 užili návštěvníci tří nočních klubů v Rumburku, Varnsdorfu a Jiřetíně pod Jedlovou jistě dost a dost. Název zmiňovaného pořadu by však mohl být určitým mementem. Detektivové ÚOOZ se odhalování organizované trestné činnosti spojené s prostitucí a obchodováním s lidmi důsledně věnují. I zatím poslední realizovaný případ je proto jasným vzkazem všem, kteří v této oblasti na území České republiky „podnikají“: My to nevzdáme! Příště „zaklepeme“ třeba právě u vás!

Nad organizovanou skupinou šesti mužů z Čech a jedné ženy z Ukrajiny (28 až 39 let) se začaly stahovat mraky začátkem tohoto měsíce. Po několika měsíčním shromažďování a vyhodnocování všech informací a poznatků udělali detektivové za jejich podnikáním v oblasti sexuálních služeb definitivní tečku.

Hlavou organizace by měl být devětatřicetiletý majitel podniků. Ten je měl pronajímat dalším osobám, které je pak provozovali. Podle odhadu detektivů prošlo nočními kluby nejméně šedesát žen různých národností, které ze svého výdělku pravidelně odevzdávaly zhruba polovinu „zaměstnavatelům“.

Nic nenasvědčuje tomu, že by ženy provozovaly nejstarší řemeslo nedobrovolně. O zlatém dnu však mohou hovořit spíše obvinění, neboť při sedmi domovních prohlídkách byla mimo jiné zajištěna i větší finanční hotovost v řádech statisíců v různých měnách. V době realizace případu se v nočních klubech nacházelo sedmnáct žen ve věku od osmnácti do čtyřiceti let. Některé z nich provozovaly prostituci převážně s německou klientelou pouze příležitostně a v nočním klubu si tak „brigádnicky“ vylepšovaly mnohdy rodinný rozpočet. Jedna z žen (Bělorusko) se na území České republiky zdržovala nelegálně a byla předána k dalšímu opatření cizinecké policii. Ostatní kněžky lásky byly Češky.

Celá sedmičlenná skupina byla obviněna z kuplířství spáchaného formou spolupachatelství, za což jim v případě prokázání viny hrozí až osmiletý trest odnětí svobody. Pět obviněných je stíháno vazebně. Příklad dozoruje Okresní státní zastupitelství v Děčíně.“

„Země zaslíbená (?)“

Praha 4. března 2008 – Dva muže (1974 a 1957) zadrželi detektivové útvaru pro odhalování organizovaného zločinu na jihu Čech. Ukrajinskí státní příslušníci s trvalým

pobytem v Českých Budějovicích jsou podezřelí z obchodování s lidmi za účelem jiných forem vykořisťování, tzv. nucená práce, a vydírání.

Pětatřicetiletá matka dvou dětí, řekněme jí třeba Tatjana, žije společně s rodiči na rodné Ukrajině. Jednoho dne jí kamarádka přinese novinový inzerát, nabízející práci v České republice. Tatjana, která musí živit nejen své děti, ale i staré rodiče, a jejich životní úroveň je tak na hory vzdálená naší představě o standardu, se rozhodne kontaktovat zprostředkovatelskou agenturu. Nabídka zní lákavě: osmihodinová pracovní doba, základní měsíční výdělek na úrovni minimální mzdy v ČR, k tomu příplatky za práci přesčas, za práci v noci a o víkendech, placená dovolená i nemocenská, zajištění pracovního víza, dopravy i ubytování. Všechno vypadá v pořádku i krátce po tom, co nabídka využije. Její noví zaměstnavatelé jí skutečně obstarají oficiální pracovní vízum a vyřídí veškeré formality. „Zadarmo to jistě dělat nemohou,“ říká si Tatjana, a tak shromáždí všechny úspory, vypůjčí si u příbuzných a ještě na Ukrajině uhradí poplatek ve výši 500 dolarů. Do České republiky odjíždí s pocitem, že její rodina už nebude muset strádat. Realita v „zemi zaslíbené“ však přináší rozčarování. Aby si vůbec něco vydělala, je jako šička nucena pracovat dvanáct až šestnáct hodin denně, včetně víkendů. Slibované příplatky za noční jsou zanedbatelné, na to, že by onemocněla, nechce raději ani pomyslet. O dovolené a cestě za dětmi na Ukrajinu už také přestala snít. Pracuje 350 hodin měsíčně a její výdělek se pohybuje mezi 35 až 40 korunami za hodinu. Když se unavená vrací na ubytovnu, čeká ji místnost o ploše 12 m², kterou obývá dalších sedm žen se stejným osudem. Společné toalety na chodbě, sprcha bez teplé vody. Představovala si to jinak. Stěžovat si ale není komu. Od spolubydlících ví, že těm, které se ozvaly, bylo připomenuto, že není problém zrušit jejich pracovní víza (za jeho obnovení mimochodem zaplatí pokaždé dalších 700 dolarů), že by na ně mohlo být v ČR podáno smyšlené trestní oznámení, a především – „máte doma krásné děti, které jsou tak zranitelné,“ pronesl prý jakoby mimochodem jeden z „chlebohárců“ na adresu neposlušné svěřenkyň. A tak Tatjana raději dál pracuje za ponižujících podmínek a její „dobrodinci“ bohatnout. Vždyť málo, je pořád ještě víc, než nic.

I nějak takto by se mohl odehrát osobní příběh kohokoliv z řady poškozených, kteří se nechali pro práci v České republice najmout organizovanou skupinou osob působících na Ukrajině a v ČR. Jejich „podnikatelské aktivity“ ukončil tento týden ÚOOZ. Zadrženi byli dva muži, které detektivové podezírají z toho, že z České republiky celou skupinu řídili.

Jak vyplývá ze sděleného obvinění, minimálně od roku 2001 měla tato skupina nabízet prostřednictvím inzerátů v různých ukrajinských periodikách zprostředkování práce v ČR, následně najímat muže a především ženy na nejrůznější práce, a po vybrání nepřiměřených poplatků zajišťovat najatým lidem pracovní víza, transport od ČR a ubytování. Takto získané pracovní síly měla v ČR dvojice obviněných dodávat jako dělníky do několika firem v jižních Čechách a nutit je pracovat za neúnosných podmínek, ze kterých sami profitovali. Ti, kteří se pod slibem zajištěných výdělků nechali takto najmout, byli nuceni pracovat bez nároku na řádný odpočinek, dovolenou či nemocenské dávky. Zatímco výdělky těchto dělníků hrubě neodpovídaly odvedené práci a jejich životní podmínky byly ubohé, zisky obviněných se vyšplhaly do desítek milionů korun. Poslušnost „svých oveček“ si měla dvojice obviněných zajišťovat výhrůžkami. Tam, kde nezabrala „domluva“ v podobě možné ztráty pracovního víza či

trestního oznámení, připomínali poškozeným bezbrannost jejich rodin na Ukrajině. Výhrůžkami si měli chtít zajistit i monopol na „dodávku levné pracovní síly“. Po jiné zprostředkovatelské agentuře měl jeden z obviněných požadovat stažení jejich dělníků z jisté firmy s tím, že pouze oni jsou výhradními dodavateli, a pokud tak agentura neučiní, bude mít velké problémy.

Oba obvinění jsou stíháni vazebně a v případě prokázání viny jim hrozí v horní hranici až patnáctiletý trest odnětí svobody. O osudu jejich kompliců se nyní jedná s ukrajinskou stranou. Případ dozoruje krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích.“

„MEZEX“

Dne 07. prosince 2008 byl realizován v rámci akce vedené pod názvem „MEZEX“ pracovníky ÚOOZ SKPV PČR, expozitura Ostrava, případ trestného činu obchodování s lidmi dle § 232a trestního zákona a o kuplířství dle § 204 trestního zákona, kdy u trestného činu obchodování s lidmi bylo zahájeno trestní stíhání u 2 pachatelů, kteří zlákali poškozenou pod záminkou práce tanečnice do klubu v Rakousku, kde byla násilím a pod pohrůžkou násilí nucena provozovat prostituci od ledna do dubna roku 2008.

V dubnu 2008 se podařilo policejním orgánům Rakouska ukončit nucenou prostituci poškozené a na dočasnou dobu ji umístit v neziskovém zařízení poskytujícím asistenci obětem obchodování s lidmi. V Rakousku byl již v rámci této kauzy jeden občan ČR odsouzen k 6 letům odnětí svobody. U trestného činu kuplířství bylo zahájeno trestní stíhání 3 pachatelů, kteří další poškozenou vyvezli v srpnu 2008 do Vídně, kde měla provozovat prostituci, a pachatelé z této činnosti měli kořistit.

Po zahájení trestního stíhání byl tento případ předán k dalšímu vyšetřování místně příslušnému útvaru SKPV. Ve všech případech se jednalo u pachatelů i poškozených o občany ČR. Prověřování této trestné činnosti probíhalo ve spolupráci s národní ústřednou Interpolu a policejními orgány Rakouské republiky.

Finanční šetření

S ohledem na motivaci pachatelů trestné činnosti obchodování s lidmi, kterou je jednoznačně vysoký zisk, je provádění finančního šetření v souvislosti s odhalováním, objasňováním a dokumentací trestné činnosti obchodování s lidmi dle § 232a TZ naprosto nezbytnou součástí policejních postupů. V praxi je takřka bezvýtku uplatňována zásada, že policista, který vede trestní řízení, v jehož rámci byla způsobena majetková újma nebo pachatel získal majetkový prospěch, už od doby zahájení úkonů trestního řízení posuzuje vhodnost provedení finančního šetření. Následně v odůvodněných případech provádí důsledně finanční šetření k výnosům z trestné činnosti a zvažuje možnost zajištění majetku. V souvislosti se shora uvedeným, je třeba finanční šetření chápat jako proces vyhledávání, dokumentace a zajišťování

výnosů z trestné činnosti a vyhotovení majetkového profilu pro účely zajištění výkonu trestu či ochranného opatření nebo zajištění nároku poškozeného v trestním řízení. Zcela jednoznačně je cílem finančního šetření snaha o odčerpání zisků pachatelům trestné činnosti. Finančním šetřením jsou rovněž zjišťovány důležité skutečnosti pro trestní řízení, zejména o spolupachatelích, organizátorech a osobách podílejících se na legalizaci výnosů z trestné činnosti. Tyto skutečnosti bývají v dalších fázích trestního řízení využity pro svoji důkazní hodnotu.

Za rok 2008 jsou k dispozici např. následující údaje: jedná se konkrétně o zajištěné hodnoty v průběhu realizací pachatelů níže uvedené trestné činnosti v rámci ÚOOZ včetně expozitur. Všechna zajištění byla provedena některou ze součástí ÚOOZ; v tabulce je uveden druh a počet využitých zajišťovacích institutů s celkovou částkou a právní kvalifikace trestného činu, pro který bylo zahájeno trestní stíhání.

Výše uvedené částky ilustrují tvrdost policejního postupu vůči pachatelům této závažné trestné činnosti. Odčerpání zisků pachatelům trestné činnosti obchodování s lidmi, pro které je vysoká lukrativnost hlavní motivací páchaní této trestné činnosti, je jedním z nejcitelnějších postihů. Je však nezbytné si uvědomit, že se jedná se o hodnoty, které byly v průběhu trestního řízení PČR zajištěny, ale prozatím o nich nebylo pravomocně rozhodnuto soudem.

Oběti obchodování a poskytovaná asistence

Tato část popisuje situaci v ČR v oblasti obchodování s lidmi prostřednictvím dostupných informací o obětech této trestné činnosti.

V předešlých letech byla na základě interních aktů řízení MV (Pokynu ministra vnitra č. 64 ze dne 26. října 2007, kterým se v rámci národního koordinačního

Přehled zajištěných výnosů z trestné činnosti v oblasti obchodování s lidmi za rok 2008	
Právní kvalifikace trestné činnosti	Hodnota zajištěného majetku vč. příslušného ustanovení TŘ (§§ 78, 79, 79a-79f, 47, 347)
§ 232a, odst. 2a),3d),4b)c) § 204, odst. 1	19 x § 79a – 1.016.967,- Kč 23x § 78(83) – 1.818.333,- Kč
§ 204, odst. 1 § 232a, odst. 2a)	1x § 79a – 366.000,- Kč 1x § 78(83) – 793.467,- Kč
§ 232a, odst. 2c),4c)	5x § 79a – 22.500.000,- Kč 1x § 79c – 5.000.000,- Kč 1x § 79d – 14.500.000,- Kč 1x § 79e – 450.000,- Kč
§ 232a, odst. 2c), 3a)	1x § 78 – 766.000,- Kč

mechanismu pro oblast podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi zřizuje interdisciplinární pracovní skupina) zpracovávána tzv. „Zpráva o fungování národního koordinačního mechanismu za předchozí rok“, tedy de facto zpráva o výsledcích fungování Programu a souvisejících aktivitách. Tato zpráva informovala pouze o obětech zařazených do Programu. Taktéž NRM, který byl do nabytí účinnosti zákona o sociálních službách chápán jako referenční mechanismus vytvořený ke koordinaci aktivit v rámci Programu, postupně v praxi získal širší rozměr. Nyní jsou v rámci

koordinačních schůzek i MKS řešeny otázky vztahující jak k obětem zařazeným v Programu, tak k obětem mimo Program.

S ohledem na rozšíření možností financování péče o oběti i z dalších zdrojů, bylo uloženo na základě tzv. Plánu úkolů k realizaci Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období 2008-2011) zpracovat a každoročně aktualizovat zprávu pro ministra vnitra o stavu obchodování s lidmi v ČR, včetně popisu situace a opatření v oblasti prevence a Programu. Následující část, která detailně mapuje dostupné finanční zdroje i poskytovatele péče a podpory obětem obchodování s lidmi v ČR je v roce 2008 předkládána poprvé. V následujících obdobích bude pokračovat diskuse s partnery jak o okruhu shromažďovaných dat, tak o dalších možných okruzích zdrojů informací.

V současné době jsou k dispozici informace o obětech z několika zdrojů, které však nejsou propojené a data z nich nejsou vzájemně srovnatelná. Jak bude vysvětleno dále, některé informační zdroje se vzájemně překrývají či obsahují informace i o dalších skupinách osob, než výhradně o obětech obchodování s lidmi. Dalším problémem ve vztahu k těmto zdrojům je chybějící konsensus o širší pojetí definice obchodování s lidmi za účelem „nucené práce a dalších forem vykořisťování“, tedy pojmů užívaných ustanovením § 232a TZ. Lze mít za to, že v tomto ohledu bude s narůstajícím počtem řešených případů postupně dosahováno sblížení interpretace pojmů mezi jednotlivými aktéry.

Základním kritickým momentem, který nebude snadné překonat ani v budoucnu, je motivace a vnitřní pravidla subjektu, který osobu jako oběť obchodování s lidmi identifikuje. PČR se řídí výhradně právním řádem ČR a interními akty řízení. Přestože nevládní organizace vychází též z definice obchodu s lidmi dle ustanovení § 232a TZ, může spoléhat výhradně na přesvědčivý pohovor s klientkou či klientem. Skutečnosti nemusí dále prověřovat.

Přes výše uvedené nesourodosti dvou množin identifikovaných obětí vytvářejí tyto množiny další podmnožiny a průniky. Příkladem takového průniku jsou například osoby, kterým byly poskytnuty sociální služby v roce 2008 v La Stradě; služeb využilo celkem 66 obchodovaných a vykořisťovaných osob. Tuto skupinu lze dle charakteru poskytovaných služeb rozdělit na dvě podskupiny. Osoby, které měly zájem využít komplex služeb (27 osob) a ty, které využily tzv. kontaktního, mnohdy jednorázového či anonymního poradenství (42 osob¹⁰). Z 27 osob, které využily komplex služeb, spolupracovalo s organizací kontinuálně z předchozích let celkem 13 osob, 14 osob bylo nově identifikováno v roce 2008. V roce 2008 bylo mezi klientelou La Strady 12 obchodovaných osob, které byly zařazeny do Programu; celkem 6 osob z tohoto počtu bylo zařazeno nově ve sledovaném roce 2008. Nelze však konstatovat, že pouze ty osoby, kterým byly poskytnuty komplexní sociální služby, byly obchodovanými osobami. Je velmi pravděpodobné, že se obchodované osoby vyskytovaly též v rámci skupiny, která využila kontaktního sociálního poradenství.

Dalším příkladem množiny s řadou podmnožin jsou např. obchodované osoby, kterým byl legalizován pobyt na území ČR na základě ustanovení § 42e zákona č.

¹⁰ Ze 42 osob, které využily tzv. kontaktní poradenství, tři osoby později požádaly o další služby. Do celkového počtu osob, kterým byly poskytnuty služby, jsou však započítány jen jedenkrát.

326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „cizinecký zákon“). Zařazením § 42e do cizineckého zákona byly splněny povinnosti vyplývající ze Směrnice Rady 2004/81/ES ze dne 29. dubna 2004, týkající se vydávání povolení k pobytu občanům třetích zemí, kteří se stali oběťmi obchodování s lidmi nebo kteří se stali objekty převaděčství a spolupracují s příslušnými orgány. Na základě ustanovení § 42e je pravděpodobným obětí obchodování s lidmi povinně poskytována lhůta jednoho měsíce na rozmyšlenou, zda spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Následně obětí, které se rozhodnou pro spolupráci, MV udělí tzv. dlouhodobý pobyt za účelem ochrany na území ČR. V průběhu lhůty na rozmyšlenou nelze cizince vyhostit či jinak ukončit jeho pobyt na území. Pobytový institut dle ustanovení § 42e cizineckého zákona mohou využívat jak oběti zařazené v Programu, tak oběti v péči nevládních organizací mimo Program, u nichž jsou náklady na asistenční služby financovány z jiných zdrojů.

Za období od 1. ledna do 31. prosince 2008 bylo vedeno celkem 31 řízení v souvislosti s ustanovením § 42e cizineckého zákona. Ve 13 případech bylo vydáno rozhodnutí o udělení pobytu, v 15 případech bylo již vydané povolení k pobytu prodlouženo a ve 3 případech bylo vydané povolení zrušeno.¹¹

Způsob, jakým byla výše zmiňovaná směrnice transponována do cizineckého zákona i některé příklady aplikace ustanovení § 42e cizineckého zákona, byly v roce 2007 předmětem připomínek nevládních organizací. Diskuse nevládních organizací i relevantních odborů MV vážící se k výkladu i praxi pokračovala i v roce 2008. Přesto stávající situace není i přes určitá zlepšení stále považována nevládními organizacemi za uspokojivou.

Oběti obchodování s lidmi a zákon o sociálních službách

Zásadní posun v péči o obchodované osoby a přiblížení se mezinárodně přijímaným lidsko-právním standardům znamenalo přijetí zákona o sociálních službách. Tento zákon, který nabyl účinnosti od 1. ledna 2007, upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči, podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, výkon veřejné správy v oblasti sociálních služeb, inspekci poskytování

¹¹ Tyto pobyty však nebyly uděleny jen pravděpodobným obětí obchodování s lidmi, ale v souladu s možnostmi, které § 42e cizineckého zákona umožňuje, též osobám, pro které bylo organizováno anebo umožněno nedovolené překročení státní hranice, nebo osobám, kterým bylo napomáháno k neoprávněnému pobytu na území, a jejichž svědectví je významné pro odhalení pachatele nebo organizované skupiny zabývající se organizováním anebo umožněním nedovoleného překročení státní hranice nebo napomáháním k neoprávněnému pobytu na území. Jak pravděpodobným obětí obchodu s lidmi, tak osobám v souvislosti s převaděčství, lze dlouhodobý pobyt dle ustanovení § 42e cizineckého zákona udělit za podmínky, že spolupracují s orgány činnými v trestním řízení na trestním řízení vedeném o podezření ze spáchání tohoto trestného činu a nespolupracuje s podezřelým ze spáchání tohoto trestného činu. Ve srovnání s počty obětí, které jsou uváděny v této kapitole, je údaj o udělených pobytech velmi nízký.

sociálních služeb, způsob financování a předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách. Na základě zákona mohou organizace, které mají oprávnění k poskytování sociálních služeb (registraci) podle § 78 zákona č. 108/2006, Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, poskytovat obětem obchodování s lidmi nezbytné sociální služby.¹² Znamená to, že v současné době je ČR teoreticky schopna poskytnout pomoc ve formě sociálních služeb každé identifikované oběti obchodování s lidmi bez ohledu na její ochotu spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Možnost poskytování sociálních služeb obchodovaným osobám v rámci zákona o sociálních službách lze jednoznačně hodnotit jako pozitivní krok zohledňující humanitární hledisko péče o oběti obchodování s lidmi.

Sociální služby lze poskytovat jen na základě oprávnění k poskytování sociálních služeb. Toto oprávnění vzniká rozhodnutím o registraci (§ 78 zákona o sociálních službách). Seznam registrovaných poskytovatelů sociálních služeb je veřejně přístupný v registru poskytovatelů sociálních služeb na webové adrese <http://iregistr.mpsv.cz/socreg/>. Sociální služby zahrnují sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Sociální služby se poskytují jako služby pobytové, ambulantní nebo terénní. Okruh oprávněných osob, jimž jsou při splnění podmínek stanovených v zákoně poskytovány sociální služby, je stanoven § 4 zákona o sociálních službách.

Ke dni 13. ledna 2009 bylo v registru poskytovatelů sociálních služeb evidováno celkem 110 sociálních služeb, které uvádějí, že jednou z cílových skupin jejich uživatelů jsou oběti obchodu s lidmi. Jedná se o tyto druhy sociálních služeb:

- odborné sociální poradenství – 58
- azylové domy – 18
- telefonická krizová pomoc – 9
- krizová pomoc – 8
- sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi – 2
- terénní programy – 9
- sociální rehabilitace – 4
- intervenční centra – 1
- nízkoprahová zařízení pro děti a mládež – 1.

MPSV nedisponuje údaji o jednotlivých osobách, kterým poskytovatel sociálních služeb sociální službu poskytl. V registru poskytovatelů sociálních služeb, stejně jako i v žádosti o dotaci ze státního rozpočtu ČR, uvádějí poskytovatelé pobytových sociálních služeb počet lůžek a poskytovatelé ambulantních a terénních sociálních služeb počet kontaktů, intervencí nebo uživatelů sociálních služeb. Bližší údaje o uživatelích jednotlivých sociálních služeb mohou poskytnout relevantní poskytovatelé sociálních služeb, zejména nevládní neziskové organizace působící na poli pomoci obětem obchodu s lidmi. Již výše bylo uvedeno, že ke dni 13. ledna 2009 bylo v registru poskytovatelů sociálních služeb evidováno celkem 110 sociálních služeb, které uvádějí, že jednou z cílových skupin jejich uživatelů jsou oběti obchodu s lidmi. Je však nutné si

¹² Okruh oprávněných osob, kterým mohou být poskytovány sociální služby, a příspěvek na péči upravuje § 4 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění.

uvědomit, že většinu registrovaných poskytovatelů sociálních služeb tvoří organizace, které se převážně specializují na jinou či širší skupinu osob, než jsou oběti obchodu s lidmi.

Proto při zpracování zprávy o situaci za rok 2008 MV pilotně oslovilo se žádostí o statistické informace pouze ty nevládní organizace, které se doposud profilyovaly jako nevládní organizace zabývající se výhradně obchodem s lidmi (La Strada) či velkou část jejich náplně tvoří péče o oběti obchodu s lidmi (Projekt Magdala, Arcidiecézní Charita Praha). Dále byl se žádostí o informace osloven IOM Praha, jenž zajišťuje bezpečné a dobrovolné návraty obětí obchodu s lidmi do země původu.

Přes nezpochybnitelný přínos zákona o sociálních službách zmiňují nevládní organizace i jisté nedostatky systému financování, mj. omezené možnosti střednědobého či dlouhodobého plánování. Nedostatek spatřují v tom, že dotace na základě zákona o sociálních službách jsou vždy jednoleté. Je pravdou, že dotační řízení MPSV je vyhlašováno každoročně, tzn., že dotuje jednoleté financování sociální služby. Víceleté financování je umožněno v rámci projektů financovaných z Evropského sociálního fondu (dále jen „ESF“) prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost (dále jen „OP LZZ“). Podmínkou pro přidělení dotace z prostředků státního rozpočtu ČR, stejně jako pro čerpání finančních prostředků ESF prostřednictvím OP LZZ je zjištěná potřebnost sociální služby na území kraje a její návaznost na střednědobý plán rozvoje sociálních služeb kraje.

Kromě zákona o sociálních službách dochází k posílení postavení obětí obchodování s lidmi též díky dalším legislativním změnám, zejména v souvislosti s přijetím nTZ (více viz kapitola „Změny legislativy v roce 2008 ve vztahu k obchodování s lidmi“).

Oběti obchodování s lidmi ve statistikách PČR

Kriminální statistiky o obětech jsou vedeny v rámci Evidenčně statistického systému kriminality, jehož provozním gestorem je PP PČR. Oběti jsou evidovány pouze alternativně v rámci položky objekt napadení (žena, muž, skupina, objekt obecné kriminality, objekt hospodářské kriminality, veřejný zájem). U konkrétního trestného činu se vyplňuje vždy jeden druh objektu napadení. Oběti trestného činu jsou evidovány pouze v rámci násilné trestné činnosti, mravnostní kriminality a u několika dalších vybraných druhů kriminality majetkové. U trestného činu dle ustanovení § 232a TZ jsou oběti vykazovány. Sledovány jsou takové údaje, které mají bezprostřední význam z kriminalisticky taktického hlediska pro samotnou podstatu policejní práce, tedy jsou významné z hlediska sledování společenských trendů a fenoménů a napomáhají zvyšovat efektivitu práce PČR.

Asi nejzajímavějším je údaj o celkovém počtu obětí obchodování s lidmi identifikovaných PČR na základě ustanovení § 232a TZ. Celkem bylo v roce 2008 identifikováno 119 obětí obchodování s lidmi.

Počty obětí obchodování s lidmi identifikované PČR v roce 2008 na základě ustanovení § 232a TZ; muži a ženy, osoby ve skupinách¹³ a

skupiny dle krajů									
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
Muži									
Žena	11				1	6		1	3
Ve skupinách	108	12	14	28	16	16		17	5
Počet skupin	18	3	2	4	2	2		3	2
Celkem	119	12	14	28	17	22		18	8

Ve srovnání např. s celkovými počty obětí uváděnými PČR ve skupinách se v letech 2003-2007 jedná o značný nárůst (2003 – celkem 53 osob, 2004 – celkem 72 osob, 2005 – celkem 43 osob, 2006 - celkem 63 osob, 2007 – celkem 33 osob). Nejvíce obětí (celkem 28) bylo evidováno v Jihočeském kraji, dále 22 v Severočeském kraji; následuje Jihomoravský kraj (18 obětí), Západočeský kraj (17 obětí), Středočeský kraj (14), Praha (12 obětí) a Severomoravský kraj (8 obětí). Žádná z obětí nebyla identifikována ve Východočeském kraji.

Další z dostupných sestav nabízí přehled o věku obětí trestného činu obchodování s lidmi.

Ve věku do patnácti let byla ve statistikách PČR vykázána pouze jedna oběť trestného řinu dle ustanovení § 232a TZ a to v Západočeském kraji. Ve věkové skupině 15 až 18 let byly vykázány celkem 3 oběti obchodování s lidmi; tentokrát v kraji Severočeském. Nejpočetnější skupinu obětí (celkem 4) tvořily oběti ve věku 18-30 let, dvě v Severočeském a dvě v Severomoravském kraji. Dále byla vykázána jedna oběť ve věku 31-41 let v Severomoravském kraji, jedna ve věku 41-60 v Severočeském kraji a jedna oběť bez bližší specifikace věku v kraji Jihomoravském. Všech 11 evidovaných obětí byly ženy.

PČR dále vykazuje oběti z pohledu, zda se jedná o občana ČR či o cizince. Z celkového počtu 119 obětí bylo celkem 51 cizinců.

Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi MV

Základní principy fungování Programu

Program nabízí pomoc obětem obchodování s lidmi a motivuje je ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení tak, aby přispěly k potrestání pachatelů této závažné trestné činnosti. Obchodovaným osobám je v rámci Programu nabízena krizová psychosociální nebo zdravotní péče, ubytování, podpora při integraci do běžného života atd. a v případě cizinců a cizinek dochází také k úpravě jejich pobytového statutu.

Stávající Program vznikl z původního „Modelu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování“, který byl financovaný z

prostředků projektu Úřadu pro drogy a kriminalitu OSN (UNODC) od března 2003 do prosince 2004. V dubnu 2004 byl pilotní model přejmenován na současný Program.

Program byl formalizován a institucionalizován v roce 2005, kdy byly též poprvé uzavřeny mezi MV a organizacemi La Strada a Arcidiecézní charita Praha tzv. dohody o spolupráci v oblasti podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi.

Již v roce 2008 došlo k aktualizaci interních aktů řízení MV, které upravují fungování Programu.¹⁴ Změny fungování spočívaly především v následujících čtyřech aspektech. Prvním je zakotvení pověření ředitelky OPK zařazovat a vyřazovat oběti obchodování s lidmi do/z Programu (původně tak činil první náměstek ministra vnitra). Cílem tohoto opatření bylo zrychlení fungování Programu vč. legalizace jejich pobytů na území ČR. Druhým aspektem bylo prodloužení doby na rozmyšlenou; tato doba slouží oběti k rozhodnutí, zda spolupracovat či nespolečovat s orgány činnými v trestním řízení. Doba byla prodloužena z 30 na 60 dnů. Třetím aspektem bylo zapojení dalších subjektů do spolupráce v rámci Programu (např. SUZ). Čtvrtým, významným aspektem, bylo zakotvení možnosti poskytnout v rámci Programu péči i těm obětem obchodování s lidmi, které nejsou schopny spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení (např. pro nízký intelekt, vysokou míru psychického narušení apod.). V takovém případě stačí pouhá indicie pro zařazení oběti do Programu (např. snaha oběti opustit kriminálně zavadové prostředí, projevená vůle oběti spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení spolu s vyjádřením nevládní organizace nebo PČR, že jde o oběť obchodování s lidmi). Taková oběť může v Programu setrvat bez podmínky spolupráce s orgány činnými v trestním řízení na základě lékařského potvrzení. Jedná se o specifické případy; lze tedy konstatovat, že v případě Programu podmínka spolupráce s orgány činnými v trestním řízení až na výjimky zůstala zachována. Stále ale platí, že obětem, které nemají zájem do Programu vstoupit, mohou nevládní organizace poskytovat pomoc mimo rámec Programu z jiných zdrojů (např. z výše uvedených dotací MPSV, případně z evropských fondů).

Charakteristika obětí zařazených do Programu

Do Programu bylo v letech 2003 až 2008 zařazeno celkem 89 obětí obchodování s lidmi.

V roce 2008 bylo zařazeno celkem 24 osob, z toho 17 žen a 7 mužů (v roce 2007 bylo zařazeno celkem 15 žen a 3 muži). Z 24 obětí zařazených v roce 2008 do Programu, bylo celkem 18 obětí v péči Arcidiecézních charity Praha a celkem 6 v péči La Strady. Na základě údajů z níže uvedené tabulky lze konstatovat, že počty obětí zařazovaných každoročně do Programu mají mírně stoupající tendenci; dochází zejména k nárůstu počtu obětí nucené práce. S tím souvisí i mírný nárůst počtu mužů zařazených do Programu. V roce 2008 bylo identifikováno celkem 16 obětí obchodování s lidmi za účelem nucené práce (v roce 2007 pouze 3 osoby) a celkem 8 obětí obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování (v roce 2007 celkem 15 osob).

Z výše uvedené tabulky též vyplývá, že v roce 2008 přetrvával dlouhodobý trend, kdy osoby z Ukrajiny tvořily největší skupinu obětí obchodování s lidmi. Druhou největší skupinu pak tvořily osoby z Rumunska. Poprvé od roku 2003 se objevily oběti z Brazílie; tyto oběti tvořily jednu skupinu osob a žádné další indicie ve vztahu k Brazílii se již v průběhu roku 2008 neobjevily. Také dle informací zastupitelských úřadů ČR v Brazílii z ledna 2009 nejsou registrovány případy zavlčení brazilských občanů do ČR (zdroj informací MZV Brazílie); rovněž zastupitelský úřad nemá o takových případech žádné informace.

Dalšími dostupnými údaji z Programu jsou informace o věkových skupinách obětí obchodu s lidmi a

Počty obětí zařazených do Programu a jejich národnost v letech 2003-2008							
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	CELKEM
ČR		2	3	4	5	4	18
Slovensko		3		1	1	1	6
Moldavsko	3						3
Ukrajina		1	6	3	3	7	20
Bulharsko		2	4		1		7
Vietnam	1		3	3	2		9
Rumunsko				3		6	9
Makedonie					2		2
Rusko	1	1			3	1	6
Kyrgyzstán		1			1	1	3
Litva		1	1				2
Uzbekistán						1	1
Brazílie						3	3
CELKEM	5	11	17	14	18	24	89

národnosti těchto osob. K uvádění věkové skupiny osob zařazených do Programu bylo přikročeno z důvodu nezbytnosti maximální anonymizace údajů osob zařazených do Programu. Nejpočetnější skupina osob byla, stejně jako v roce 2007, ve věku 24-30 let. I další dvě věkové skupiny, 18-23 a 23-30 let, byly v roce 2007 stejně jako v roce 2007 druhými nejpočetnějšími věkovými skupinami. Fakt, že dochází k nárůstu počtu osob ve

věkové skupině 41-50 let je opět spojen se skutečností, že v roce 2008 došlo k nárůstu obětí nucené práce. V roce 2008 nebyla ve skupině 51+ zaznamenána žádná osoba (v roce 2007 celkem 3 osoby).

Věkové skupiny obětí zařazených do Programu v roce 2008						
	18-23	24-30	31-40	41-50	51+	CELKEM
ČR	1	2		1		4
Slovensko		1				1
Ukrajina	1	2	2	2		7
Rumunsko	1	2	3			6
Rusko		1				1
Kyrgyzstán			1			1
Uzbekistán			1			1
Brazílie	2	1				3
CELKEM	5	9	7	3		24

Zajímavá je též informace o způsobu ukončení účasti obětí v Programu. V průběhu roku 2008 bylo ukončeno setrvání v Programu celkem 19 obětím. 5 obětí identifikovaných v roce 2008 setrvává v Programu nadále. Účast byla v Programu ukončena celkem 9 cizincům zprostředkováním dobrovolného návratu do země původu; jedné občance ČR byl zprostředkován dobrovolný návrat do ČR z Dánska (více viz část „Bezpečné a dobrovolné návraty do země původu“). Dlouhodobě setrvává v Programu od roku 2005 do roku 2008 celkově 12 obětí, z toho dva občane ČR.

Při vyhodnocení údajů z Programu i informací obdržovaných od nevládních organizací se ukazuje, že oběťmi obchodování s lidmi se i nadále stávají též občane ČR. Proto je nezbytné pokračovat v preventivních a osvětových aktivitách nejen v zemích zdrojových, ale je nutné posílit obdobné aktivity i na území ČR. Nezbytná je v tomto ohledu spolupráce s dalšími institucemi a organizacemi.

Databáze obchodovaných osob zařazených do Programu

V roce 2008 byl schválen projektový záměr na programové dílo „Informační systém Obchodovaná osoba“; do této doby vede OPK evidenci obětí zařazených do Programu manuálně. Jedná se o softwarovou databázi určenou pro sběr údajů od klientů zařazených do Programu a to v režimu osvědčení pro sběr osobních údajů vydaného ÚOOÚ. Programové dílo se nachází v testovací fázi. Spuštění je plánováno na léto 2009.

Cílem „Informačního systému Obchodovaná osoba“ je utříděně shromažďovat údaje k oběťm obchodování s lidmi zařazených do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi nebo kterým byl umožněn dobrovolný návrat do země původu. Registr by měl být schopen poskytovat výstupy a třídění na základě různých filtrů a zpracovávat údaje ve formě souhrnných statistických výstupů.

Bezpečné a dobrovolné návraty do země původu

Nedílnou součástí péče a asistence poskytované obětem obchodování s lidmi je i tzv. Program dobrovolných návratů, který umožňuje obětem obchodování s lidmi navrátit se důstojně, bezpečně a bezplatně do země původu. Program dobrovolných návratů funguje taktéž pro české občany, kteří se stali oběťmi obchodování s lidmi v zahraničí. Program dobrovolných návratů je zprostředkováván misí IOM Praha.

Od roku 2003 do roku 2008 bylo realizováno celkem 41 dobrovolných návratů; z toho byl celkem 10 osobám zprostředkován návrat do ČR.

V roce 2008 bylo realizováno celkem 10 dobrovolných návratů, z toho 3 osoby do Brazílie, 1 osoba na Ukrajinu, 1 osoba na Slovensko, 4 osoby do Rumunska. Jedné osobě byl zprostředkován návrat z Dánska do ČR.

Návraty do země původu probíhají v menším měřítku rovněž mimo Program. Jedná se o případy, kdy náklady hradí např. zahraniční pomáhající organizace či oběť sama. Vše opět závisí na individuálních okolnostech případu a zejména na potřebách a přání oběti.

Jistou slabinou ve vztahu k organizaci dobrovolných návratů je oblast zhodnocení rizik, která hrozí osobě před jejím návratem (risk assessment). Přestože nic nebrání tomu, aby PČR vystavila podpůrné stanovisko k dalšímu setrvání obchodované osoby na území ČR i po skončení trestního řízení v případech, že takové osobě hrozí v zemi původu nebezpečí, v praxi se tak děje pouze v některých případech.

Z tohoto důvodu se praxe při organizaci návratů do země původu liší dle pravidel nastavených jednotlivými organizacemi. La Strada např. uvádí, že s každým klientem či klientkou organizace před návratem vypracuje individuální bezpečnostní plán včetně přípravy řešení modelových situací různých typů ohrožení. V případě, že si klient či klientka nepřejí navázat kontakt s pomáhající organizací, obdrží seznam kontaktních údajů s deskripcí spektra služeb pro případ krizové situace.

Ke zvýšení efektivity celého systému pomoci obětem obchodování s lidmi by v roce 2009 měla přispět mj. i účast MV v projektu ICMPD pod názvem „Mezinárodní referenční mechanismus pro oběti obchodování s lidmi v zemích zdrojových a cílových“. Aspekt zhodnocení rizik, vč. případné přípravy oběti na tato rizika, by měl být v následujícím období začleněn jako nedílná součást do celého systému dobrovolných návratů.

Přestože dotace ze státního rozpočtu ČR na poskytování sociálních služeb nejsou novinkou, kterou přinesl až zákon o sociálních službách¹⁵, lze konstatovat, že zejména od nabytí účinnosti zákona o sociálních službách od 1. ledna 2007 narůstá skupina obětí, kterým nevládní organizace poskytují služby mimo Program. Informace o obchodovaných osobách nečerpajících služby z Programu jsou nesmírně důležité zejména pro vyhodnocení efektivnosti navržených koncepčních opatření a přípravu opatření nových.

Proto MV vstoupilo v jednání s vybranými nevládními organizacemi a zároveň se zapojilo do již zmíněného projektu ICMPD pod názvem „Data Collection and Harmonized Information Systems“. S ohledem na limity stanovené zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, se v závěru roku 2008 podařilo dosáhnout kompromisu a byl sestaven standardizovaný okruh údajů, které budou v průběhu roku 2009 nevládní organizace shromažďovat. V periodě 6 měsíců pak tyto vybrané nevládní organizace poskytnou vyhodnocení dat ve formě statistických výstupů MV. MV následně zpracuje a předá kompletní informaci jednotlivým zpracovatelům. Jedná se o pilotní iniciativu, která bude průběžně vyhodnocována jak ze strany MV, tak ze strany nevládních organizací.

La Strada Česká republika, o. p. s.

Základní informace o organizaci

La Strada působila v ČR od roku 1995 jako projekt organizace ProFem; od roku 1998 je registrována jako samostatný právní subjekt. Je zakládající organizací Mezinárodního sdružení La Strada s členskými organizacemi v dalších osmi evropských zemích (Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Nizozemí, Moldávie, Polsko, Ukrajina, Makedonie) a s mezinárodním sekretariátem v Nizozemsku. Dále je La Strada členskou organizací mezinárodního sdružení Global Alliance Against Trafficking in Women s mezinárodním sekretariátem v Bangkoku (GAATW) a Platform for Cooperation on Undocumented Migrants (PICUM). V ČR je La Strada součástí sdružení právnických osob, tzv. Fóra pro integraci (FORINT). Cílem organizace je přispívat k odstranění obchodování s lidmi a vykořisťování a poskytovat podporu a ochranu vykořisťovaným, obchodovaným a vykořisťováním a obchodováním ohroženým osobám. O dosažení tohoto cíle usiluje prací ve třech oblastech, jejichž vzájemné propojení umožňuje zohledňovat potřeby a problémy cílové skupiny ve všech činnostech. La Strada poskytuje cílové skupině sociální služby, věnuje se prevenci a vzdělávání a advokačními aktivitami usiluje o systémové či legislativní změny s cílem předcházet obchodování s lidmi a vykořisťování a chránit práva a zájmy cílové skupiny. Hlavními principy, kterými se organizace řídí, jsou rovnost a nediskriminace, lidsko-právní přístup k problematice a tzv. empowerment - tedy důraz na eliminaci zranitelnosti a závislosti a na posilování vlastních zdrojů a kompetencí cílové skupiny.

Od nabytí účinnosti zákona o sociálních službách dne 1. ledna 2007 jsou sociální služby La Strady určené pro obchodované osoby¹⁶ hrazeny z finančních prostředků MPSV. La Strada se v průběhu roku 2007 zaregistrovala jako poskytovatel sociálních služeb a od roku 2007 poskytuje 3 sociální služby pro obchodované a vykořisťované osoby:

- Odborné sociální poradenství - § 37 zákona o sociálních službách,¹⁷
- Krizová pomoc - § 60 zákona o sociálních službách,
- Azylové domy - § 57 zákona o sociálních službách.

Od roku 2007 probíhá též harmonizace poskytovaných služeb La Strady se standardy kvality sociálních služeb/SQSS zahrnující revizi stávajících metodik a jejich další zavádění do praxe.

La Strada čerpá též z dotace MV na specifické aktivity v oblasti obchodování s lidmi; jedná se o právní poradenství a zastupování, práci v terénu, prevenci a další.

Důležitou součástí činnosti organizace je provoz INFO a SOS linky, která funguje tři dny v týdnu. V současné době je ve vymezených hodinách kromě českého jazyka linka operována v ruském, rumunském, moldavském a anglickém jazyce. Mimo provozní dobu linky je k dispozici záznamník. Linka slouží jednak jako jakási „vstupní brána“ do organizace – La Stradu mohou kontaktovat osoby, které byly obchodovány (jak z území ČR, tak i ze zahraničí), jejich příbuzní, známí, ale i veřejnost, která má podezření na obchodování s lidmi, zákazníci sexuálních služeb apod. Druhou klíčovou úlohou linky je nabídka tzv. prevenčního poradenství poskytovaného nejčastěji před cestou za prací do zahraničí. Toto poradenství zahrnuje bezpečnostní tipy a návody, jak předcházet obchodování s lidmi a jak se případně zachovat v krizové situaci. Součástí je i předání kontaktů na zahraniční pomáhající organizace a další užitečné instituce. Na organizaci se mohou lidé obracet rovněž e- mailem. V roce 2008 bylo realizováno 705 úkonů ve prospěch 315 osob, které kontaktovaly La Stradu touto cestou.

Obchodované osoby v organizaci La Strada

V roce 2008 poskytovala organizace La Strada sociální služby celkem 66 obchodovaným a vykořisťovaným osobám.

V praxi lze osoby, které využily služby La Strady rozdělit na dvě skupiny. První skupinu tvoří obchodované a vykořisťované osoby, které v průběhu spolupráce využijí i několika, na základě zákona o sociálních službách registrovaných, služeb a s organizací řeší komplexně svoji situaci vč. čerpání pobytových služeb (dále „komplex sociálních služeb“). Druhou skupinu tvoří osoby, které využijí pouze službu odborné sociální poradenství ať již z důvodu, že nemají o další služby zájem a zorientují se ve své situaci na základě jedné či několika anonymních osobních konzultací či jim pobytová služba nemůže být poskytnuta (dále „kontaktní poradenství“).

Komplex sociálních služeb využívalo v roce 2008 celkem 27 osob, 14 z nich zahájilo spolupráci s organizací v roce 2008 nově. Zároveň organizace v roce 2008

poskytovala kontaktní poradenství 42 osobám převážně vykořisťovaným v práci či v situaci blízké obchodování a vykořisťování.

Ve vztahu k údajům o pracovním vykořisťování však sama La Strada v materiálu zpracovaném pro tuto zprávu zmiňovala problém se zatím nejednotnou interpretací pojmů „nucená práce a jiné formy vykořisťování“ používaných v rámci ustanovení § 232a TZ.

V roce 2008 čerpalo sociální služby organizace La Strada celkem 12 osob zařazených zároveň do Programu, přičemž 6 osob bylo zařazeno nově v roce 2008. V drtivé většině se jednalo o ty osoby, které čerpaly komplex služeb.

Obchodované osoby, které využily komplex služeb organizace La Strada a nebyly zařazeny do Programu

Jak již bylo zmíněno výše, z hlediska potřeby posílení sběru informací o obchodovaných osobách, jsou velmi významné údaje o těch, které nebyly zařazeny do Programu. V rámci poskytování sociálních služeb nabízených La Stradou spadají do této kategorie převážně obchodované osoby, které využily komplex služeb a jsou české státní příslušnosti, dále osoby obchodované ze zemí EU a ty, které nechtějí spolupracovat s PČR nebo mají legální pobyt na území ČR.

Do některé či do více výše uvedených kategorií spadalo v roce 2008 celkem 16 osob, z toho 12 osob bylo české státní příslušnosti, 2 slovenské státní příslušnosti, 1 osoba ukrajinské státní příslušnosti a 1 osoba kyrgyzské státní příslušnosti. Ve všech těchto případech se jednalo o ženy.

Ženy-cizinky

Velmi užitečným údajem pro vyhodnocení účinnosti preventivně informačních kampaní je informace, kde se ženy o službách poskytovaných La Stradou dozvěděly. Ve třech případech informace o možnosti asistence přišla od PČR (2 x SKPV kraje či okresu, 1 x ÚOOZ), jedenkrát z letáku La Strady získaném ve středisku pro žadatele o mezinárodní ochranu. Všechny čtyři klientky spolupracovaly s PČR.

Skupina žen - cizinek byla v mnoha ohledech poměrně diverzifikovaná. Celkem 2 ženy byly ve věkové skupině 18-23, 1 ve skupině 24-30 a 1 ve skupině 51 a více. 1 žena byla vdovou, 3 byly svobodné. 2 ze žen dosáhly jen základního vzdělání, 1 středního a 1 středního odborného vzdělání.

Pouhé statistické vyjádření počtu obchodovaných osob či statistiky o tom, jaké služby jim byla poskytnuty, plně nevykresluje, jak obchodování s lidmi v ČR probíhá a v jaké situaci se obchodované osoby nacházejí. Z tohoto důvodu La Strada poskytla pro účely této zprávy i stručný příběh klientek. Z uvedených příkladů je jasně patrné, že se jedná o komplikované situace, které vždy musejí být řešeny individuálně. Z mnoha případů je též patrné, že přestože je v ČR zajištěna široká paleta asistenčních služeb

šitých na míru přímo osobám, které byly obchodovány, některé obchodované osoby nemají zájem tyto služby využít a jednoznačně preferují navrátit se v nejkratším možném termínu do země původu.

Žena – cizinka¹⁸ se dostala do kontaktu s La Stradou po realizaci¹⁹ ÚOOZ na jaře 2008 v situaci, kdy již měla uděleno správní vyhoštění a výjezdní příkaz a rozhodla se, že na vlastní náklady odcestuje do země původu; o spolupráci s policií a další služby La Strady neměla zájem.

Žena přicestovala do ČR na základě nabídky práce (úklid na stavbě, pomocné práce v restauraci) své známé; po příjezdu do ČR jí bylo sděleno, že slíbená práce není a jediná možnost jak si vydělávat na obživu, je pracovat v prostituci na privátu. Žena zpočátku odmítala. Následně ji bylo ze strany pachatelů vyhrožováno, např. udáním na inspektorát cizinecké policie, možnosti informování rodiny v zemi původu, že se živí jako prostitutka. Došlo též k fyzickému nátlaku, zejména bití a odpírání stravy. Žena následně nátlaku podlehla a sexuální služby začala poskytovat.

Po své zkušenosti se žena rozhodla pro návrat ke své rodině a neměla zájem ani o zajištění následné péče v zemi původu.

Žena-cizinka spolupracovala s organizací La Strada od roku 2007; spolupráci ukončila v roce 2008. La Strada ženě poskytovala pobytové služby a posléze službu sociálního poradenství; jednalo se o žadatelku o mezinárodní ochranu.

Žena ze země původu odcestovala z ekonomických, sociálních a bezpečnostních důvodů. Do ČR přicestovala na základě turistického víza, posléze požádala o azyl. Následně žena prostřednictvím známé stejné státní příslušnosti získala práci v pekárně. Zde pracovala ve ztížených podmínkách, nedostávala zapláceno a docházelo k vyhrožování a psychickému nátlaku.

Situace žen ze Slovenska je trochu odlišná. Přes kulturní a jazykovou blízkost češtiny se slovenštinou, i fakt, že ČR i Slovensko jsou členskými zeměmi EU a patří do Schengenského prostoru, jsou také slovenské ženy obchodovány do ČR. Na tento příklad zde upozorňujeme proto, že jsou u laické veřejnosti stále ještě zakořeněny jisté stereotypy, např. že „oběťmi obchodu s lidmi“ jsou výhradně nevzdělané ženy a dívky, cizinky, které se v cílové zemi naprosto neorientují.

Ze dvou slovenských klientek La Strady identifikovaných v roce 2008 nadále v roce 2009 využívá služeb organizace pouze jedna z nich. Tato žena v současnosti již nevyužívá pobytové služby organizace, ale žije v soukromí. La Strada jí poskytuje právní konzultace a zastupování a službu odborné sociální poradenství.

Ženy přijely ze Slovenska do ČR na základě nabídky práce zprostředkované přes rodinného příslušníka a zpočátku pracovaly v továrně. Později začaly být nespokojené s pracovními podmínkami a využily nabídky známého ze Slovenska. Ten jim nabídl práci servírek či tanečnic na diskotéce. Muž ženy následně odvezl do západních Čech, kde je prodal do nočního klubu. Zde obě ženy pod vyhrůzkami násilím začaly poskytovat

sexuální služby. Opakovaně se pokusily o útěk, ale vždy byly chyceny a surově zbity. Z klubu byly vysvobozeny PČR po přibližně dvou měsících.

Jedna z klientek si přála vrátit se k rodině na Slovensko. Zde jí byla zprostředkována následná péče.

Daší, z hlediska ČR významnou zdrojovou zemí, je Ukrajina. Každoročně je na území ČR poskytována péče několika ženám, a v posledních letech i mužům z Ukrajiny.

Ženy z ČR

Situace a péče o klientky, občanky ČR, je v mnoha směrech ve srovnání s cizinci specifická. Občankám ČR, kterým La Strada poskytovala služby, ale které nebyly zařazeny do Programu (zpravidla protože o účast v Programu neprojeví zájem), bylo v roce 2008 celkem 12. Ve všech těchto případech se jednalo o ženy. Z těchto žen jich celkem 5 spolupracovalo s La Stradou dlouhodobě (jedna od roku 2005, dvě od roku 2006, jedna od roku 2007).

Průměrný věk Češek byl 27 let, nejmladší bylo 17 a nejstarší 46 let. Celkem 7 žen bylo svobodných, 1 vdovou, 2 vdané a 2 rozvedené.

U žen převažovalo ukončené středoškolské vzdělání, kterého dosáhlo celkem 10 z 12 žen, celkem 2 dosáhly pouze vzdělání základního.

Celkem 3 ženy kontaktovaly La Stradu prostřednictvím zahraniční pomáhající organizace a to v Nizozemí, Dánsku a Švýcarsku. Jedna se na La Stradu obrátila prostřednictvím české pomáhající organizace. Zbylé klientky učinily první kontakt prostřednictvím telefonní linky La Strady či kontakt zprostředkovala PČR.

V roce 2008 jako nejčastější formu donucení k poslušnosti pachatelé u českých dívek a žen využívali fyzické násilí, zejména bití, odpírání stravy, znásilnění, nucení k braní drog a následné zneužívání závislosti. I nadále se objevovalo zneužití psychického nátlaku, hlavně vyhrožování bitím, případně zabitím, a dlužní otroctví. Častým bylo též nevyplácení mzdy. Nábor žen a dívek nejčastěji proběhl přes známé nebo příbuzné, v jednom případě se jednalo o fyzický únos.

U žen české národnosti se opakovaně objevuje nutnost řešit problematiku dluhů, které vznikly v době, kdy tyto byly obchodovány. Jedná se jednak o dluhy vzniklé zamezením možnosti hradit zdravotního pojištění či dluhy z půjček a úvěrů. Jednalo se zejména o situace, kdy byla žena nucena podepsat smlouvu s komerčním subjektem, v některých případech s příslibem, že dluhy budou spláceny, zboží či finance takto získané si však ponechal pachatel, který splátky nehradil. Dluhy se pohybují v řádu tisíců až desetitisíců korun.

S PČR spolupracovalo celkem 8 žen z 12. U českých klientek byl též významným faktorem, který ovlivňoval a formoval spolupráci s PČR, jejich psychosomatický stav. Ve zvýšené míře se zde vyskytovaly příznaky tzv. posttraumatické stresové poruchy; jednalo se hlavně o nespavost, poruchy příjmu potravy, děsivé sny, hostilitu, auto/agrese, úzkosti

a strach. Výjimkou nebyly ani zdravotní problémy jako bolesti hlavy, zad a břicha, gynekologické potíže, záněty různého charakteru, alergie vč. alergie na lepek; v 1 případě se též vyskytla žloutenka typu C a 2 podezření na zánět slepého střeva. Jedna z klientek trpěla též zánětem srdečního svalu. Nezanedbatelnou není ani informace, že u dvou klientek bylo nutné řešit drogovou závislost (pervitin, kokain, heroin). Vliv obchodování na zdravotní stav obětí obchodu s lidmi po jejich vysvobození z prostředí vykořisťování je velmi dobře popisován např. ve studii *Stolen smiles*.²⁰

Všem klientkám byla v roce 2008 poskytnuta služba odborného sociálního poradenství, která zahrnovala právní konzultace, zastupování a podpůrné psychosociální konzultace, dvěma z nich byla též část roku poskytována pobytová služba. Celkem 7 klientek ukončilo během roku 2008 s La Stradou spolupráci.

Další aktivity La Strada

Kromě aktivit v oblasti poskytování sociálních služeb obchodovaným osobám a osobám vykořisťovaným na pracovním trhu, prevenční, vzdělávací a advokační činnosti podpořenými zejména dotacemi MPSV a MV, zahájila organizace La Strada ČR v roce 2007 dva dvouleté projekty, které jsou zaměřeny především na advokační činnost organizace.

Projektem „Zavádění multidisciplinárního přístupu s cílem najít odpovídající řešení k problematice obchodu s lidmi“, který se realizuje za finanční podpory Open Society Institute, La Strada ČR sleduje rozšíření povědomí o problematice obchodu s lidmi a rozšíření advokační činnosti organizace s cílem prosadit nové mechanismy a nástroje v boji proti obchodu s lidmi a vykořisťování na trhu práce.

Druhým projektem je „Hledání efektivních řešení v otázkách obchodovaných a vykořisťovaných osob“. Projekt finančně podpořil Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe. La Strada mj. zaměřila na problematiku migrace a přínosy migrace v ČR v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování na pracovním trhu s cílem podnítit širší diskuzi.

Na podzim roku 2008 se La Strada zapojila do iniciativy evropských neziskových organizací a mezinárodních organizací, věnující pozornost právu na odškodnění obchodovaných osob. Z iniciativy vznikla Evropská koalice COMP-ACT EUROPE (European Action Pact for Compensation for Trafficked Persons). COMP-ACT EUROPE sdružuje nevládní organizace poskytující služby obchodovaným osobám, právníky a právníčky, odbory a odborové svazy, migrantské organizace a akademiky a akademičky. Snahou COMP-ACTu je jednak:

- na národní úrovni realizovat mapování způsobů, jakým může obchodovaná osoba dosáhnout odškodnění, a realizovat projekty podporující obchodované osoby při získávání odškodnění,
- na mezinárodní úrovni podporovat lobbying a začleňování práv na odškodnění obchodovaných osob do agend mezinárodních organizací, akčních plánů a závazků států vůči obchodovaným osobám na odškodnění.

Významnou aktivitou organizace La Strada je rovněž práce v terénu v oblasti pracovního vykořisťování. Tyto aktivity jsou realizovány v migrantských komunitách s důrazem na ruský a vietnamský hovořící skupiny. Kromě šíření informací o možnostech pomoci a právech pracovníků a pracovníc, je důležitým nástrojem získávání informací o pracovním vykořisťování. Práce v terénu je hrazena jednak z dotačního programu MV a dále spolufinancována Open Society Institut a Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe v rámci výše zmíněných projektů. V roce 2008 byla dokončena zpráva „Vietnamští dělníci a dělnice v Českých továrnách“, která bude k dispozici na začátku roku 2009.

Projekt Magdala Arcidiecézní charity Praha

Projekt Magdala se zabývá veškerými činnostmi spojenými tématy obchodování s lidmi a násilí. Jedná se o síťový projekt, který propojuje poradny, azylové domy a linky pomoci v rámci organizace Charita ČR. Zástupce projektu se účastní jednání MKS.

Hlavní náplň činnosti projektu Magdala lze rozdělit do několika oblastí. První oblastí je přímá práce s klientkami, pod kterou spadá osobní asistence obětem obchodování s lidmi, zvláště ženám a dětem. Pomoc je nabízena jak obětem obchodu s lidmi za účelem sexuálního, tak pracovního vykořisťování. Významnou aktivitou je provoz linky pomoci Magdala, která je zaměřena na pomoc obětem násilí a obchodu s lidmi. Na linku pomoci Magdala volají zejména osoby zájímající se o informace k problematice obchodu s lidmi, ale také o typy, jak bezpečně cestovat; pracovníci linky zaznamenali také několik žádostí o zprostředkování kontaktu v případě akutních problémů a konkrétní prosby o pomoc (převážně o ubytování). V roce 2008 evidovala linka celkem 599 přichozích hovorů.

Do oblasti přímé práce s klientkami spadá též práce v terénu v regionech s vyšším výskytem komerčních sexuálních služeb (Teplicko, Chomutovsko, Jižní Morava – Znojensko). V rámci terénní práce bylo sociálními pracovníky organizace nejméně jedenkrát v průběhu roku 2008 kontaktováno přibližně 300 žen; 200 jich bylo v průběhu roku 2008 osloveno opakovaně. Jednalo se převážně o ženy ze Slovenska, Ukrajiny a ČR. Pracovnice projektu Magdala oslovují ženy na „trase“ a navštěvují erotické kluby. Koordinátorka projektu Magdala odhaduje, že minimálně polovina z těchto oslovených žen jsou osoby, které pravděpodobně nepůsobí v prostituci dobrovolně. Údajně se jedná se o ženy, které nevidí žádné jiné východisko, než provozování komerčních sexuálních služeb. Často jsou nemocné (například klientka s bércovými vředy na obou nohou), trpí psychickými poruchami, prožily trauma, nehradí sociální a zdravotní pojištění, mívají vysoké, někdy až stotisícové dluhy apod.).

Kromě terénní práce nabízí projekt Magdala v rámci přímé práce s klientkami též sociální poradenství, právní pomoc, podporované utajené ubytování, psychosociální služby a dlouhodobou asistenci.

Druhou oblastí, na kterou se organizace zaměřuje, je síťování na národní i mezinárodní úrovni, přeshraniční pomoc klientkám a klientům, výměna zkušeností, vytváření společných strategií vlivu na společnost, lobbying a advocacy; v rámci těchto činností je projekt Magdala zapojen do mezinárodních projektů a mezinárodních sítí

Christian Action Against Trafficking (CAAT), Christian Organizations Against Trafficking Network (COATNET) a European Woman's lobby (EWL).

Třetí významnou oblastí je spolupráce v rámci Programu.

Čtvrtou oblastí je práce a působení na zákazníky; tato činnost je vedena snahou vyvolat spoluodpovědnost a snížit poptávku především po komerčních sexuálních službách. K této oblasti činnosti patří provoz telefonní linky v rámci celonárodní kampaně „Řekni to za ní“, která je určena mužům, zákazníkům, komerčních sexuálních služeb (+420 605 988 566). Počty přichozích hovorů na tuto linku byly v roce 2008 mnohonásobně nižší než realizované hovory na linku pomoci Magdala. Jednalo se o pouhých 33 přichozích hovorů. Převážná část hovorů byly tzv. testovací hovory typu: jaký je charakter linky, komu je určena, jaké služby nabízí. Objevil se i dotaz, zda se nejedná o erotickou linku.

V neposlední řadě projekt Magdala vyvíjí řadu aktivit v oblasti prevence, např. formou besed ve školách, setkání pro odbornou i laickou veřejnost, v církvích apod.

Oběti obchodu s lidmi v péči projektu Magdala

V době zpracování této zprávy ještě nebyla k dispozici úplná informace o obětech obchodování s lidmi, kterým byla v rámci projektu Magdala v roce 2008 poskytnuta asistence; dostupné byly pouze statistiky o počtu těch klientů a klientek projektu Magdala, kteří jsou nebo byli v průběhu roku 2008 zařazeni v Programu. Další, v tuto chvíli dostupnou informací, je informace o obětech, které nebyly zařazeny do Programu a prošly pobytovým programem v jednom ze zařízení (údaje z dalších zařízení nebylo možné zatím upřesnit).

V péči projektu Magdala bylo do Programu v roce 2008 zařazeno celkem 18 obětí obchodování s lidmi. Mimo Program organizace poskytla pobytové služby celkem 6 ženám a 4 dětem. Jednalo se o ženy české či slovenské národnosti.

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM Praha)

IOM je mezivládní organizace založená v roce 1951 s hlavním sídlem v Ženevě. Má 125 členů, 94 pozorovatelů²¹ a více než 430 poboček.²² Jde o mezinárodní organizaci zabývající se úkoly v oblasti migrace – pomáhá migrantům a vládám podporou humánní migrace. Úzce spolupracuje se širokou škálou mezinárodních i místních nevládních organizací. V současné době přibližně 5600 zaměstnanců IOM realizuje více než 1770 projektů. V roce 2007 činily výdaje za projekty IOM 783,8 milionů USD.

Mise IOM v Praze byla založena v roce 1998.

Péče o oběti obchodování s lidmi

V rámci Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi koordinovaného MV zajišťuje IOM Praha repatriace obětí obchodu s lidmi. Tato činnost spočívá v přípravě a realizaci dobrovolného návratu obětí do země původu a organizaci následné reintegrace prostřednictvím misí IOM v zahraničí. Tím je zajištěna možnost dobrovolného, organizovaného, bezpečného a důstojného návratu do země původu jak pro cizince obchodované na území ČR, tak české občany obchodované v zahraničí. Výhoda zajištění těchto služeb prostřednictvím IOM spočívá zejména v možnosti zajištění plné asistenci obětem před cestou, v jejím průběhu i po ukončení, a zprostředkování informace o možnostech pomoci v zemi původu. Nezanedbatelnou výhodou jsou i nižší cestovní náklady poskytované na základě dohody s přepravními společnostmi.

IOM Praha v rámci možností hodnotí riziko návratu obchodované osoby do země původu, ve spolupráci s pomáhající organizací (La Strada, projekt Magdala). V minulosti tak například ženě, u které bylo riziko opětného zneužití pachateli, byly poskytovány služby v jiném městě, než kde bylo její bydliště. IOM se řídí při hodnocení rizika informacemi poskytnutými organizací, v jejíž péči je oběť před návratem, a které vycházejí z přání oběti. Pokud oběť trvá na návratu přes hrozící riziko, je před odletem poučena a návrat je zorganizován.

IOM zásadně organizuje cestu obchodované osoby nejpřímější cestou a letecky. Pokud je nutný tranzit, mise IOM v místě tranzitu je požádána o tranzitní asistenci. Letištní asistence je poskytována i v místě odletu a příletu, na přání přepravované osoby je možné zorganizovat i pozemní přepravu až do místa bydliště. Ve výjimečných případech (např. pokud oběť trvá na tom, že chce odcestovat urychleně, tj. během 2-3 dnů) nemusí být letištní asistence poskytnuta. Oběť je však s touto možností seznámena a má na výběr. Mise IOM v zemi původu při letištní asistenci nabízí obchodované osobě další následnou péči, pokud s ní nebyla domluvena telefonicky již před odletem. Následná péče je v zemi původu, pokud si to oběť přeje, poskytována buď misí IOM nebo některou nevládní organizací.

Aktivity IOM Praha v oblasti prevence obchodu s lidmi a péče o oběti obchodu s lidmi

Jednou z prvních a zároveň dosud nejrozsáhlejší preventivní kampaní realizovaných v ČR byla rozsáhlá preventivní kampaň IOM Praha realizovaná v letech 1999-2000 ve spolupráci s La Stradou, MV, MPSV a MŠMT, zaměřená na cílovou skupinu dívek vydávajících se pracovat do zahraničí, u kterých existuje velké riziko nalákání a oklamání obchodníky s lidmi. V dalších letech organizace v obdobných aktivitách pokračovala.

V roce 2008 IOM Praha realizoval projekt s názvem „ Informovaná pracovní migrace z Mongolska: budování kapacit nevládního sektoru a vládních institucí a prevence obchodu s lidmi“; projekt byl financován MZV.

Dále v roce 2008 pokračovala spolupráce na „Project ZERO“, který spočívá v bilaterální spolupráci mezi ČR a Ukrajinou. Tento projekt byl zahájen již v roce 2007; jeho cílem je podpora výměny zkušeností a příprava společných akcí policejních složek obou

zemí. Za ČR se projektu účastní policisté ÚOOZ. Projekt koordinuje IOM Kyjev, financován je vládou Švédska.

V roce 2008 MZV distribuovalo preventivní materiály připravené IOM v roce 2007 pro konzulární pracovníky z deseti vybraných zdrojových zemí (Rusko, Ukrajina, Bělorusko, Moldavsko, Srbsko, Makedonie, Albánie, Bosna a Hercegovina, Rumunsko a Bulharsko); projekt byl financován MV.

IOM Praha koordinuje v ČR projekt, který byl zahájen v září 2008 pod názvem „Preventing and Combating Trafficking in Human Beings and Enhancing Victims Protection through Operational Networking and Co-operation and Joint Multi-Disciplinary Trainings for Counter-Trafficking Specialists in EU Member States, Candidate and Neighbouring Countries“. Projekt, který je financován Evropskou komisí, bude dokončen v prosinci 2009.

Informace o obětech obchodovaných z/do ČR z Globální databáze obchodovaných osob IOM

IOM Praha poskytl pro účely vypracování této zprávy též velmi detailní informaci o obětech obchodování s lidmi, které byly registrovány v tzv. „IOM Global Human Trafficking Database“. Tato databáze byla vyvinuta pro sběr a analýzu dat o obětech obchodu s lidmi, jimž IOM poskytuje služby. Pilotní databáze byla spuštěna v jihovýchodní Evropě v roce 2000. Systém propojuje mise IOM v zemi původu a v cílové zemi; dnes je systém užíván 46 misemi IOM po celém světě a pokrývá data o 80 zemích původu a 100 cílových zemích. Databáze umožňuje bezpečnou globální výměnu individuálních dat a statistik, zamezuje zároveň duplikaci záznamů o jedné osobě. Databáze je financována Ministerstvem zahraničí USA (Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons – G/TIP). Systém využívá dva dotazníky: 1) Screening Interview Form – určuje, zda jde o oběť obchodování s lidmi a zda tato osoba splňuje kritéria asistence v rámci některého projektu IOM; 2) Assistance Interview Form – dokumentuje druh služeb poskytnutých oběti a detaily případu. IOM Praha do databáze nepřispívá.

Nucení k trestné činnosti			1					1		
Sexuální vykořisťování	ČR jako cílová země (k datu 14. ledna 2009)							48	2	129
Sexuální vykořisťování a nucená práce	Národnost	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ²³	Celkem	
Bělorusko				6	20	11	6	2	45	
Bulharsko				7	1				8	
Moldavsko		8	1	50	58	81	90	2	290	
Ukrajina		8		44	36	70	84		242	
Celkem		8	1	50	58	81	90	2	290	
	Pohlaví	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem	
Ženy		7	1	32	39	64	83	2	228	
Muži		1		18	19	17	7		62	
Celkem		8	1	50	58	81	90	2	290	
	Typ vykořisťování	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem	
Nucená práce		4		26	40	31	39		140	
Nucená práce & jiné				1					1	

V tabulce jsou uvedeny údaje o obětech běloruské, bulharské, moldavské a ukrajinské národnosti, které se dle údajů z databáze IOM staly oběťmi obchodování s lidmi v ČR v letech 2000-2008. Za rok 2008 zatím údaje nejsou kompletní. Tabulka opět potvrzuje již mnohokrát zmíněnou skutečnost, že Ukrajina je pro ČR jednou z nejvýznamnějších zdrojových zemí. Dále je z tabulky patrná stoupající tendence v počtu obětí z Ukrajiny, která však nemusí znamenat zhoršování situace, ale naopak to, že rozsáhlé kampaně, pořádané mj. IOM Kyjev, byly úspěšné. Osoby se sice díky kampaním nestaly zcela imunními vůči vykořisťování, ale díky lepší informovanosti se daří identifikovat stále více obětí a stále více obětí dostává relevantní asistenci. Počínaje rokem 2004 je též patrný nárůst obětí, mužů, což lze interpretovat jako důsledek zvýšené pozornosti věnované oblasti obchodu s lidmi za účelem nucené práce. Bez zajímavosti není ani postupný nárůst celkového počtu obětí z Ukrajiny, který je zaznamenáván od roku 2004. V roce 2007 se již jednalo o celkem 84 obětí, tedy téměř dvojnásobek ve srovnání s rokem 2004. Od roku 2004 se též každoročně v evidenci objevují oběti, které se staly jak oběťmi sexuálního vykořisťování, tak nucené práce.

Informace poskytnuté vybranými zastupitelskými úřady ČR v zahraničí

MV sestavilo na základě informací o obětech zařazených do Programu indikativní seznam zemí, které jsou z pohledu ČR relevantní jako případné země zdrojové a cílové. Tento seznam byl na základě připomínek členů MKS upraven a následně rozeslán 37 českým zastupitelským úřadům v zahraničí se žádostí o získání informací zejména od orgánů státní správy. Vzhledem ke krátkému termínu pro zpracování informace obdrželo MV prostřednictvím MZV pouze částečné informace. Avšak i tyto informace poskytly velmi zajímavé a v některých případech nové informace a budou využity pro přesnější zacílení preventivně informačních aktivit v roce 2009. Zároveň bylo stanoveno, že v polovině roku 2009 bude seznam zemí revidován a následně budou informace ze zahraničí opět vyžádány. České zastupitelské úřady v zahraničí budou ze strany MZV o tomto požadavku informovány v dostatečném časovém předstihu. Do seznamu byly v roce 2008 zařazeny následující zdrojové země: Ukrajina, Rusko, Slovensko, Kyrgyzstán, Vietnam, Mongolsko, Rumunsko, Moldávie, Litva, Uzbekistán, Bulharsko, Brazílie, Turkmenistán, Čína, Makedonie, Bělorusko, Thajsko, Ghana a Senegal a Nigérie. Z cílových zemí se jednalo o následující státy: Velká Británie, Španělsko, Itálie, Francie, Německo, Nizozemí, Belgie, Rakousko, Irsko, Dánsko, Švédsko, Švýcarsko, Řecko, Japonsko, Izrael, Mexiko a USA.

Pro účely této zprávy byly vybrány některé ze zasláných informací. Je nutné upozornit na fakt, že není známa ani metodologie sběru dat, dokonce ani definice trestných činů, na základě kterých jsou údaje poskytnuty. Informace mohou posloužit v následujícím období jako jeden ze základních rozcestníků pro směřování příslušných opatření. Při přípravě jakýchkoliv kroků je však nezbytné detailnější prozkoumání a

ověření. Informace z některých dalších výše uvedených států MZV pravděpodobně obdrží v nejbližších měsících po dokončení této zprávy.

Litva

Konkrétní počet osob obchodovaných z Litvy do ČR za rok 2008 není zatím znám, jelikož stále ještě probíhají soudní řízení a všechny případy nebyly dosud uzavřeny. Odhad však hovoří o 120 potenciálních obětech tohoto druhu kriminality. Potvrzených případů je zatím 50. Ve všech případech se jedná o obchodování s lidmi za účelem nucené práce. Oběťmi jsou jak muži, tak ženy. Průměrný věk takto obchodovaných osob je 30-35 let.

Do tohoto druhu trestné činnosti nebyli nikdy zapojeni občané ČR. Vždy se jednalo o občany Ukrajiny s povolením k pobytu v ČR. O tom, v které zemi by tito občané měli být stíháni a odsouzeni, se intenzivně jedná mezi příslušnými českými a litevskými orgány. Poslední jednání se uskutečnilo v Haagu. Litevská strana předala českým kolegům překlady všech protokolů pořizovaných během výše zmíněných soudních řízení; nyní čeká na reakci české strany.

Asistence postiženým litevským občanům nebyla poskytnuta. Během soudních řízení si tito lidé často stěžovali na přístup Velvyslanectví Litvy v ČR, které jim nedokázalo v jejich tíživé situaci pomoci.

Japonsko

Informace ze zastupitelského úřadu v Tokiu připomněla situaci, ke které docházelo přibližně kolem roku 2003. Zastupitelský úřad v té době ve spolupráci s MV řešil situaci, kdy vyvstala podezření na vykořisťující praktiky některých agentur zajišťujících modelky a hostesky pro Japonsko. Tomu odpovídají i oficiální údaje získané prostřednictvím českého zastupitelského úřadu v Tokiu; ten informuje, že v letech 2000-2004 bylo z ČR či do ČR obchodováno přibližně 50 žen. Tokijská pobočka IOM uvedla, že v roce 2002 pracovalo údajně v Japonsku 1200 českých „tanečnic“. Na základě zkušenosti z minulých let zastupitelský úřad ČR v Japonsku na svých webových stránkách již několik let varuje, co práce „hostesky“ v Japonsku může obnášet a varuje před ní případně zájemkyně.

Nejčastěji byly ženy z ČR najímány pro práci hostesek v nočních klubech v Japonsku; ve skutečnosti práce po příjezdu zahrnovala práci tanečnice či striptérky. Typickou obětí byla žena ve věku 20-27let. Do této trestné činnosti byli v minulosti zapojeni i pachatelé, občané ČR. Jednalo se o podezření z trestného činu obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku. Případ byl Policií ČR v roce 2005 odložen.

Následně, jako preventivní opatření, bylo několik dívek v Japonsku zadrženo a buď vůbec nevpuštěno do země či při razích v nočních klubech umístěno do detenčního zařízení a poté se zákazem pobytu z důvodu nelegální práce na 5 let vyhoštěno.

Zastupitelský úřad Tokio byl s několika dívkami v úzkém kontaktu. Spolupráce spočívala zejména ve vydávání náhradních cestovních dokladů (pasy byly zaměstnavateli odcizeny), doplňkovém prodeji valut, informování rodinných příslušníků v ČR o situaci, návštěvě dívek v detenčním zařízení atd.

V následujících letech se počty obětí z ČR podstatně snížily; v letech 2005-2006 se jednalo o přibližně 6 žen, v letech 2007-2008 nebyl zaznamenán žádný případ.

Nizozemí

Všechny oběti obchodování s lidmi původem z ČR byly ženy; obchodovány byly za účelem sexuálního vykořisťování, pracovaly jako prostitutky.

Informace od CoMensha – Coordinatiecentrum Mensenhandel La Strada Netherland				
	2005	2006	2007	2008
Počty obětí	-	3	4	7
Průměrný věk	-	26	20	28
Síhání a odsouzení pachatelé	1	2	1	0

Rumunsko

Dle údajů Národní agentury Rumunska pro boj proti obchodování s lidmi (Agentia Nationala Impotriva Traficului de Persoane - ANITP) je ČR pro Rumunsko jednou z hlavních cílových zemí v rámci obchodování s lidmi za účelem nucené práce. V roce 2007 bylo dle dostupných údajů agentury na území ČR obchodováno celkem 242 osob. Z toho 222 obětí bylo mužského pohlaví (92%) a 20 obětí ženského pohlaví (8%); celkem 170 obětí (70%) bylo starších 26 let (157 mužů a 13 žen). 67 obětí bylo ve věku 18-25 let (60 mužů a 7 žen). Celkem 5 obětí bylo mladších 18 let (všechno muži). Ve většině případů byly oběti využívány k nucené práci ve stavebnictví (180 obětí, z toho 178 mužů) a v zemědělství (57 osob, z toho 43 mužů). Agentura dále informovala, že z celkového počtu 20 žen obchodovaných v roce 2007, bylo 14 zneužíváno k nucené práci v zemědělství, 2 ve stavebnictví a 2 ženy se staly oběťmi sexuálního vykořisťování.

V roce 2008 agentura vykázala pokles počtu případů; zaznamenala pouze 94 obětí (74 mužů, 20 žen, 92 dospělých, 2 mladší 18 let). Celkem 93 obětí bylo využíváno k nucené práci (63 osob v zemědělství, 30 ve stavebnictví), jedna oběť byla předmětem sexuálního vykořisťování.

Zajímavá je též informace, že 59% obětí pocházelo z venkovského prostředí, 41% z městského. 16% obětí ukončilo pouze 1. až 4. třídu základní školy, 45% 5. až 8. třídu ZŠ, 29% 9. až 12. třídu (gymnázium), 5% osob absolvovalo učiliště.

Dle dostupných informací nejsou do případů organizování obchodu s lidmi z Rumunska do ČR zapojeni občané ČR.

SRN

Obecně lze konstatovat, že zatímco obchod s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování je vzhledem k jeho nesrovnatelně většímu rozsahu v rámci celé SRN ve statistikách příslušných orgánů podchycen velmi podrobně, o obchodu s lidmi za účelem nucené práce ve statistikách detailnější členění chybí.²⁴ Situace je tedy v tomto ohledu v mnohém podobná situaci v ČR.

V letech 2005 až 2007 byly počty obětí obchodovaných z ČR do SRN za účelem sexuálního vykořisťování následující: v roce 2005 celkem 11 osob, v roce 2006 celkem 155 a v roce 2007 celkem 57. Důvodem přibližně 15 násobného zvýšení počtu obětí v roce 2006 oproti roku 2005 byl fakt, že v tomto roce byly německými úřady vyšetřovány a uzavřeny dva velké případy týkající se celkem 106 resp. 25 českých obětí. V roce 2007 počet českých obětí výrazně poklesl a byl srovnatelný s počtem obětí ze států jako např. Bulharsko, Maďarsko a Polsko. Více než polovina vyšetřovaných případů je výsledkem policejních zásahů a opatření, u třetiny případů došlo k oznámení trestné činnosti obětí samou a u přibližně 17 % případů bylo řízení zahájeno z podnětu třetí osoby. Tento poměr dokumentuje podstatnou úlohu orgánů činných v trestním řízení na odhalení a objasnění této trestné činnosti.

Dostupné jsou i údaje o věkové struktuře českých obětí obchodu s lidmi v Německu:

Věk obětí – občanů ČR v roce 2006 a 2007 dle věkových skupin						
Věk	14 – 17 let	18 – 20 let	21 – 24 let	nad 24 let	nezjištěno	Celkem
Počet osob v roce 2006	3	29	44	79	0	155
Počet osob v roce 2007	3	29	9	14	2	57

Z celkového počtu obětí obchodovaných z ČR do SRN za účelem sexuálního zneužívání bylo celkem 95 % žen. Více než třetina obětí při vyšetřování uvedla, že s provozováním prostituce byla srozuměna, 25 % bylo o skutečném záměru jejich cesty klamáno, 16 % obětí bylo k prostituci donuceno násilím. Více jak 15 % obětí bylo „naverbováno“ pod záminkou zaměstnání u agentur zabývajících se modelingem či s jiným uměleckým zaměřením spojeným s vidinou vysokých výdělků. Tyto poznatky se víceméně kryjí s údaji z předchozího období.

Dostupné údaje o počtu pachatelů, občanů ČR, vyšetřovaných pro podezření ze spáchání trestného činu obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování ukazují,

že v roce 2005 a 2006 nebyl mezi podezřelými osobami žádný občan ČR, v roce 2007 to bylo celkem 7 občanů ČR.

Podle předpokladů německých policejních orgánů nedojde v roce 2008 k žádné výraznější změně v oblasti obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování; lze proto očekávat srovnatelné počty obětí také z ČR. Národnostní složení obětí obchodování s lidmi se postupně vykristalizovalo tak, že většina pochází z členských států EU, tzn., že tyto osoby legálně pobývají na území SRN.

Situace v oblasti obchodu s lidmi za účelem nucené práce je poněkud jiná. V roce 2007 bylo zaznamenáno v SRN celkem 92 těchto případů (v roce 2006 celkem 78), ve kterých bylo identifikováno celkem 101 obětí (39 mužů, 62 žen). Informace o národnosti obětí nejsou k dispozici. Nejvyšší počet případů v rámci této trestné činnosti byl spáchán v prostředí pohostinství a pomocných pracovních sil v domácnostech. Příslušné německé orgány předpokládají, že počty obětí v této oblasti se budou s velkou pravděpodobností postupně zvyšovat.

Španělsko

V roce 2008 byl španělskými policejními orgány zaregistrován jeden případ, kdy byla oběť obchodování s lidmi českého původu. Jednalo se o ženu ve věku 28 let, která byla obchodována za účelem sexuálního vykořisťování.

Thajsko

Dle údajů Bureau of Anti-Trafficking in Women and Children, Department of Social Development and Welfare of the Ministry of Social Development and Human Security, thajské úřady nemají hlášen žádný případ obchodu s lidmi v ČR, pouze v několika případech došlo k tomu, že thajské zaměstnankyně masážních salonů v ČR nedostaly za svou práci slíbenou mzdu. Úřad vede údaje o obchodu s thajskými občany od roku 2007.

V roce 2008 se podařilo ve spolupráci s MZV distribuovat základní informace o obchodu s lidmi i o možnostech identifikace a pomoci obětem obchodu s lidmi konzulárním pracovníkům českých zastupitelských úřadů v zahraničí. S ohledem na informaci uvedenou u Litvy, ale i předchozí úspěšnou spolupráci s některými zastupitelskými úřady v Praze (např. zastupitelský úřad Rumunska apod.), byla identifikována potřeba zprostředkovat obdobnou informaci vybraným zastupitelským úřadům cizích států v ČR. Vhodnou formou se jeví školení o systému podpory a pomoci obětem obchodování s lidmi v ČR. Nabídnout lze též informační materiály v mnoha jazykových mutacích, které byly v minulosti vytvořeny.

Oběti, obchodované osoby a vykořisťované osoby

Z kapitoly o obětech obchodování je zřejmé, že různé subjekty užívají různou terminologii ve vztahu k osobám, které se jeví jako pravděpodobné oběti obchodování s lidmi. Jedním z témat, které by mělo být v roce 2009 kontinuálně diskutováno jak v rámci koordinačních schůzek, tak v rámci MKS, je právě terminologie týkající se obětí obchodu s lidmi.

Jak již bylo uvedeno v úvodu této zprávy, je kvantitativní popis obchodování s lidmi díky vysoké latenci velmi obtížný. Pro tuto zprávu se podařilo získat velké množství informací z různých zdrojů o obětech obchodování s lidmi, nicméně tyto zdroje nelze sčítat z důvodu rozdílných definic, metodologie sběru dat, procesním i dalším postupům. Systém sběru dat není funkční a nelze tedy eliminovat vzájemné překrývání či dvojí započítávání.

Z uvedených informací je zřejmé, že poté, co PČR v roce 2008 identifikovala přes 100 obětí, a další desítky obětí byly identifikovány partnerskými nevládními organizacemi, blíží se počet identifikovaných obětí obchodu s lidmi v roce 2008 přibližně k údajům o 200 osobách. V této skupině jsou zastoupeni Češi i cizinci, muži, ženy a výjimečně i děti (celkem 4). V porovnání s údaji ze zahraničí, je zřejmé, že toto číslo je jen vrcholkem onoho pověstného ledovce, neboť jen údaje z Ukrajiny (celkem 84) a Rumunska (celkem 222) za rok 2007 hovoří o počtech vyšších.

Relevantní finanční zdroje

MPSV

MPSV, odbor sociálních služeb a sociálního začleňování, vyhláší každoročně dotační řízení k poskytnutí dotace ze státního rozpočtu pro právnické a fyzické osoby, které poskytují sociální služby (poskytovatelé sociálních služeb). Dotační řízení MPSV ČR je vyhlášeno v návaznosti na § 101 a § 104 zákona o sociálních službách, a na zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dotaci ze státního rozpočtu lze poskytnout k financování běžných výdajů, které souvisejí s poskytováním sociálních služeb a to pouze registrovanému poskytovateli sociální služby na financování základních druhů a forem sociálních služeb v rozsahu stanoveném základními činnostmi při poskytování sociálních služeb pro příslušný druh sociální služby. Dotace ze státního rozpočtu poskytovatelům sociálních služeb je poskytována s ohledem na regionální a místní potřebnost sociální služby (tj. v souladu se střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb).

V roce 2008 poskytlo MPSV dotaci ze státního rozpočtu níže uvedeným poskytovatelům sociálních služeb, kteří v žádosti o dotaci uvedli jako klíčovou cílovou skupinu uživatelů jejich služeb mj. i oběti obchodu s lidmi. Těmto poskytovatelům byla přidělena dotace v celkové výši 5 670 000,- Kč.

Dotace poskytnuté MPSV poskytovatelům sociálních služeb v roce 2008 pro klíčovou cílovou skupinu obětí obchodu s lidmi				
Organizace	Služba	Cílová skupina	Druh sociální služby	Dotace 2008
Arcidiecézní charita Praha	Resocializační program pro oběti obchodu se ženami	Oběti obchodu s lidmi	Sociální poradenství	570 000
Diecézní charita Brno	Magdala Blansko	Oběti obchodu s lidmi	Krizová pomoc	600 000
La Strada ČR, o.p.s.	Krizová pomoc obchodovaným a vykořisťovaným osobám	Oběti obchodu s lidmi	Krizová pomoc	2 200 000
La Strada ČR, o.p.s.	Ubytování pro obchodované a vykořisťované osoby	Oběti obchodu s lidmi	Azylové domy	1 070 000
La Strada ČR, o.p.s.	Poradna pro obchodované a vykořisťované osoby	Oběti obchodu s lidmi	Sociální poradenství	1 230 000

Evropský sociální fond

Dalším finančním zdrojem pro poskytovatele sociálních služeb, kteří poskytují sociální služby cílové skupině obětí obchodu s lidmi, jsou prostředky ESF, jichž v období let 2007 – 2013 ČR využívá.

MPSV ČR bylo na základě Usnesení vlády č. 175/2006 ze dne 22. února 2006 určeno Řídicím orgánem pro OP LZZ. Odbor sociálních služeb a sociálního začleňování MPSV má v implementační struktuře OP LZZ roli Zprostředkujícího subjektu pro oblasti podpory 3.1 a 3.2 OP LZZ. V rámci těchto oblastí podpory jsou vyhlašovány výzvy pro poskytovatele sociálních služeb k předkládání projektů. Veškeré informace o OP LZZ a znění jednotlivých výzev jsou zveřejňovány na webové adrese www.esfcr.cz.

MV a dotační program „Prevence obchodování s lidmi a pomoc obětem obchodování s lidmi“

Dřívější „model“ byl v letech 2003 – 2004 financován z prostředků projektu UNODC. Se vznikem Programu bylo jeho financování zajištěno z prostředků vyčleněných do kapitoly Všeobecná pokladní správa na Strategii prevence kriminality na léta 2004 –

2007. V současné době je k financování Programu a aktivit zaměřených na prevenci obchodování s lidmi určen specifický dotační program, který každoročně vyhlašuje OPK pro nestátní neziskové organizace pod názvem „Prevence obchodování s lidmi a pomoc obětem obchodování s lidmi“. Od roku 2008 je program financován přímo z rozpočtu MV.

V roce 2008 byly uděleny finanční prostředky v rámci tohoto dotačního programu celkem třem nevládním organizacím - La Strada (1 300 000,-Kč), Arcidiecézní charita Praha, Projekt Magdala (2 310 000,-Kč) a Organizace pro pomoc uprchlíkům (310 000,-Kč). Pro porovnání uvádíme i částky z roku 2007 - v rámci dotačního programu byly v roce 2007 podpořeny organizace Arcidiecézní charita Praha (2.480.000,- Kč) a La Strada ČR (982.000,- Kč). V porovnání s rokem 2007 došlo tedy k navýšení nejen počtu organizací čerpajících z tohoto specifického finančního programu, ale též k navýšení přidělených finančních částek. To opět souvisí s rozšířením problematiky obchodování s lidmi i na oblast nucené práce.

Projekt Magdala čerpal v roce 2008 dotaci na krytí výdajů spojených s pomocí obětem obchodování s lidmi a jejich dětem, které byly zařazeny do Programu. Projekt Magdala poskytuje těmto obětem po nezbytně nutnou dobu azylové ubytování, sociální asistenci, právní poradenství, tlumočnické služby apod. Během r. 2008 poskytla tato organizace azylové ubytování 18 klientkám zařazeným do Programu, přičemž dále poskytovala telefonické poradenství prostřednictvím SOS linky Magdala a také zákazníkům komerčních sexuálních služeb, kteří volali na krizové číslo v rámci kampaně „Neboj se to říct za ní“. Získala též příspěvek na preventivní aktivity a propagaci linky.

La Stradě byla dotace poskytnuta na zajištění specializovaných právních služeb klientele, dále na práci v terénu zaměřenou především na cizince a cizinky pracující v českých továrnách (La Strada předloží závěrečnou zprávu spolu se závěrečným vyúčtováním prostředků z dotací MV v termínu do 15. února 2009). Dále byly finanční prostředky použity na vypracování minimálních bezpečnostních standardů vč. popisu variant kritických situací a návodů na jejich řešení. Část přidělených finančních prostředků byla určena též na rozvoj speciální databáze obětí obchodování s lidmi, kterou organizace využívá při své činnosti.

Nastavený způsob financování Programu je schopen pokrýt základní služby poskytované v rámci Programu a nezbytné preventivní aktivity. Finančních prostředků by však k realizaci potřebných aktivit bylo třeba citelně více. Proto bude potřeba v budoucnu ve spolupráci s partnery znovu analyzovat jednotlivé možnosti a zdroje financování, případně podporovat též zapojení soukromého sektoru zohledňujícího tzv. „corporate responsibility“ do potírání obchodování s lidmi.

Do budoucna je nezbytné přistoupit k analýze služeb poskytovaných na základě zákona o sociálních službách a služeb financovaných z Programu. Specifický finanční program MV by bylo možné následně využívat ve větší míře na preventivně informační aktivity, terénní práci, výzkumy, analýzy dílčích oblastí obchodování s lidmi apod.

Změny legislativy v roce 2008 ve vztahu k obchodování s lidmi

V rámci rozsáhlé reformy PČR, která byla i v roce 2008 prioritou MV, byla přijata řada právních předpisů, které mají za úkol odstranit dosavadní problémy, se kterými se policisté v praxi potýkají a usnadnit mimo jiné plnění úkolů v souvislosti s odhalováním nejzávažnějších forem kriminality, zejména organizované (tedy včetně obchodování s lidmi). Významným legislativním počinem je bezesporu přijetí nového zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Ten rozšiřuje oprávnění policistů vstupovat v živnostenských provoznách do všech prostor, u kterých lze mít důvodně za to, že se v nich zdržují fyzické osoby, a to i po skončení prodejní nebo provozní doby. Měly by být tedy usnadněny podmínky pro nalezení obětí nejen sexuálního vykořisťování, ale také nucené práce apod.

Usnadnit detekci obětí by mělo i nové znění oprávnění k zastavení a prohlídce dopravního prostředku. Policista je oprávněn zastavit dopravní prostředek a provést jeho prohlídku, má-li důvodné podezření, že používáním dopravního prostředku, na dopravním prostředku nebo v souvislosti s dopravním prostředkem byl spáchán trestný čin. Opět se tedy jedná o případy obchodování s lidmi, nelegálního převaděčství apod.

Další z novel, která byla přijata v průběhu roku 2008, a má nepřímý vztah k obchodování s lidmi, je novela cizineckého zákona. Ta navazovala na novelu TZ provedenou zákonem č. 178/2007 Sb., která s účinností dnem 12. července 2007 zavedla novou skutkovou podstatu trestného činu § 171d TZ napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky. Touto novelizací TZ byla do českého právního řádu plně transponována Směrnice Rady 2002/90/ES ze dne 28. listopadu 2002, kterou se definuje napomáhání k nedovolenému vstupu, přechodu a pobytu a která členskými státy ukládá povinnost sankcionovat zde vymezená jednání podporující nelegální migraci. Zákonem č. 382/2008 Sb. je s účinností od 1. ledna 2009 rozšířeno vymezení cílové skupiny pro pobytové oprávnění podle ustanovení §42e cizineckého zákona. Ustanovení § 42e cizineckého zákona se nyní vztahuje každou osobu, pro kterou bylo organizováno anebo umožněno nedovolené překročení státní hranice, nebo osobu, které bylo napomáháno k neoprávněnému pobytu na území, jejíž svědectví je významné pro odhalení pachatele nebo organizované skupiny zabývající se organizováním anebo umožněním nedovoleného překročení státní hranice nebo napomáháním k neoprávněnému pobytu na území, za podmínky, že spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení na trestním řízení vedeném o podezření ze spáchání tohoto trestného činu a nespolupracuje s podezřelým ze spáchání tohoto trestného činu.

Druhou změnou bylo zpřísnění sankcí, resp. přestupků a správních deliktů na úseku zaměstnanosti a to opět novelou provedenou zákonem č. 382/2008 Sb. s účinností od 1. ledna 2009. V zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zaměstnanosti“) jsou správní delikty a sankce za jejich spáchání upraveny v ustanovení § 139 – 140. Za výkon nelegální práce bylo možné uložit pokutu do 10 tisíc korun, za neplnění oznamovacích povinností byla stanovena pokuta až do výše 500 000 korun; fyzické i právnické osobě, která nelegálně zprostředkovala zaměstnání či umožnila výkon nelegální práce, hrozila pokuta do výše 2 milionů korun. Poté, co 1. ledna 2009 vstoupila v účinnost výše uvedená novela zákona o zaměstnanosti, je maximální výše pokuty pro nelegálně působící zaměstnavatele/zprostředkovatele zvýšena z částky 2 na 5 milionů korun.

Naprostou zásadní změnou z hlediska obchodování s lidmi, která se však projeví až od 1. ledna 2010, se stalo přijetí nTZ. Ten s účinností od 1. ledna 2010 nahrazuje současný TZ z roku 1961.

Změny se dotknou jak samotné definice trestného činu obchodování s lidmi, tak zároveň některých souvisejících oblastí.

Na prvním místě je nezbytné zmínit částečnou redefinici trestného činu obchodování s lidmi provedenou v ustanovení § 168 nTZ. Zůstává zachováno současné pojetí obchodování s lidmi v tom smyslu, že ustanovení i nadále obsahuje dvě samostatné skutkové podstaty. Jedna skutková podstata je upravena v odstavci prvním a chrání výhradně osoby mladší 18 let. Druhá skutková podstata se vztahuje na osoby starší 18 let; k jejímu naplnění musí navíc přistoupit některá ze složek donucení či zneužití speciální zranitelnosti osoby „násilím, pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy, lstí anebo zneužívaje jejího omylu, tísně nebo závislosti“. Další změnou je to, že do oblasti sexuálního vykořisťování bude oproti aktuálně platné dikci TZ „k pohlavnímu styku nebo jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování“ spadat i „anebo k výrobě pornografického díla“. V této souvislosti je nutné upozornit též na ustanovení § 193 zneužití dítěte k výrobě pornografie.

Výčet forem pracovního vykořisťování „k otroctví nebo nevolnictví, nebo k nuceným pracím nebo jiným formám vykořisťování“ byl rozšířen o „nucenou službu v ozbrojených silách“. Dále bude nově trestné i přiměnění, sjednání, najmutí, zlákáání, svedení, ukrytí, zadržování nebo vydání dítěte, aby ho bylo jiným užito k odběru tkáně nebo orgánu z jeho těla. U osob starších 18 let opět musí přistoupit prvek donucení či zneužití speciální zranitelnosti osoby. Trestné bude nově i kořistění ze všech výše uvedených jednání. V prvních čtyřech odstavcích zůstávají zachovány stejné trestní sazby jako v TZ. V nTZ se nově zavádí odst. 5, který umožní uložit trest odnětí svobody na deset až šestnáct let, „způsobí-li pachatel činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.“

V nTZ se dále řeší aktuální problém částečného překrývání dvou skutkových podstat §§ 204, 232a TZ tím, že oproti stávajícímu § 204 TZ byla z nové úpravy kuplířství provedené § 189, odst. 2, vypuštěna slova „za použití násilí, pohrůžky násilí nebo jiné vážné újmy anebo zneužívaje tísně nebo závislosti jiného“. Nová úprava kuplířství dle ustanovení § 189 nTZ se již nebude vztahovat na osoby mladší 18 let; ty budou napříště chráněny přísnějším ustanovením o obchodování s lidmi.

Naprostou novou skutkovou podstatou je trestný čin dle ustanovení § 190 nTZ prostituce ohrožující mravní vývoj dětí. Ustanovení § 190 nTZ prohlašuje za trestné provozování, organizování, střezování nebo jiné zajišťování provozování prostituce v blízkosti školy, školského zařízení nebo jiného místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro návštěvu dětí.

Další ze změn, která bude mít vliv pravděpodobně na oblast pracovního vykořisťování migrantů, je zavedení nové skutkové podstaty trestného činu dle ustanovení § 342 nTZ neoprávněné zaměstnávání cizinců (kdo ve větším rozsahu neoprávněně zaměstná nebo zprostředkuje zaměstnání cizinců zdržujících se neoprávněně na území republiky, nebo kdo ve větším rozsahu neoprávněně zaměstná nebo zprostředkuje zaměstnání cizinců, kteří nemají platné povolení k zaměstnání podle jiného právního předpisu). Toto ustanovení umožní trestní postih např. osob zapojených do tzv. klientského systému.²⁵

Obecně lze konstatovat, že snaha o posílení postavení obětí trestné činnosti stejně jako úsilí o dosažení důsledného potrestání pachatelů jsou patrné z celé řady ustanovení nTZ. Konkrétně jde především o ustanovení § 34 odst. 3 písm. c) nTZ upravující promlčení trestní odpovědnosti, podle něhož se do promlčecí doby nebude započítávat „doba, po kterou oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 166) nebo některého trestného činu uvedeného v hlavě třetí zvláštní části tohoto zákona o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti byla mladší osmnácti let“.

Významná je i změna v ustanoveních o výměře trestu, provedená v TŘ v návaznosti na zakotvení institutu tzv. spolupracujícího obviněného; tato změna byla do TŘ provedena zákonem č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku (nový § 178a TŘ). Podle § 58 odst. 4 nTZ o mimořádném snížení trestu odnětí svobody může soud v případě spolupracujícího obviněného snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, přičemž není vázán omezením určitou minimální hranicí, jako v ostatních případech.

Také v připravované rekodifikaci TŘ má být významná pozornost věnována obětem trestných činů a posílení postavení poškozeného obecně. Ve věcném záměru rekodifikace TŘ, který byl zpracován MS, se pod bodem 8 „Zúčastněná osoba a poškozený“ k obětem a poškozeným mj. uvádí: „Práva oběti trestného činu budou nově reglementována samostatným zvláštním zákonem o obětech trestných činů, který bude upravovat vytváření a podporu služeb pro poskytování pomoci obětem trestných činů, prevenci, pomoc obětem, včetně okamžité pomoci zajišťující ochranu, útočiště, materiální, lékařskou, psychologickou a sociální pomoc, proškolení soudců a ostatních orgánů činných v trestním řízení v této oblasti, dělení obětí na zvlášť ohrožené a ostatní, ochranu osobních údajů obětí včetně ochrany soukromí a osobní bezpečnosti, ochranu před sekundární viktimizací a informování obětí a odškodňování obětí trestné činnosti. V trestním řádu budou obsažena jen nezbytná ustanovení procesní povahy týkající se pojmu poškozeného, jeho procesních práv, zajištění nároku na náhradu škody atd. Poškozený bude vymezen jako ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda anebo se jiná osoba na jeho úkor bezdůvodně obohatila.“

Mezinárodní spolupráce, preventivně informační, vzdělávací a další související aktivity

Předsednictví ČR v Radě EU

Obchodování s lidmi je jednou z dílčích priorit také v rámci předsednictví ČR v Radě EU. ČR připravuje dvě konference na toto téma.

První z nich je konference pod názvem „Joint Analysis, Joint Action - Conference of EU National Rapporteurs on Trafficking in Human Beings“, která se uskuteční v Kongresovém centru Praha v termínu 30. - 31. března 2009. Konferenci pořádá MV za výrazné podpory Komise EU a OBSE. K účasti na konferenci budou přizváni národní

zpravodajové či obdobné mechanismy vytvořené v rámci jednotlivých členských států EU. Zároveň v případě, že v některém státě dosud nefunguje ani mechanismus obdobný národnímu zpravodaji, budou přizváni zástupci relevantních vládních institucí tak, aby mohla být sdílena dobrá praxe v oblasti harmonizace sběru dat.

V rámci zasedání výboru EU Crime Prevention Network se dne 3. června 2009 uskuteční v Park Hotelu v Plzni mezinárodní odborná konference zaměřená na problematiku obchodování s lidmi. Tématem konference pod názvem „No supply, no demand“ je problematika sexuálního vykořisťování se zaměřením na snižování poptávky po sexuálních službách. Cílem odborné konference je vzájemně se informovat o dobré praxi a preventivních opatření jednotlivých států ve vztahu k dané problematice.

Mezinárodní projekty a spolupráce

Zástupci MV i MS se v roce 2008 aktivně podíleli na spolupráci s různými mezinárodními organizacemi v uvedené problematice (např. OSN - UNODC, OBSE, ICMPD, Rada Evropy, orgány Evropské unie atd.).

Den 18. října vyhlásila Evropská unie jako Den boje proti obchodování s lidmi. Poprvé byl tento den slaven v roce 2007. V roce 2008 MV využilo této příležitosti při snaze o zvyšování povědomí široké veřejnosti o problematice obchodování s lidmi. Za tímto účelem vydalo rozsáhlou tiskovou zprávu informující o formách a rizicích spojených s obchodem s lidmi. Spolu s tiskovou zprávou byl zpracován přehled témat navrhovaný pro diskusi v médiích. Seznam témat společně s kontaktními osobami byl vypracován MV ve spolupráci s nevládními organizacemi a IOM Praha. Vzhledem k tomu, že 18. říjen 2008 připadl na sobotu, nesetkala se tato iniciativa ze strany médií s větší odezvou.

MV se zapojilo do projektu ICMPD pod názvem „Data Collection and Harmonized Information Systems“. Cílem projektu je vytvoření společných kritérií pro sběr dat a informací v oblasti obchodu s lidmi, vytvoření institucionalizovaného systému pro sběr takových dat včetně případné jednotné národní databáze, a to jednak pro účely analýzy a popisu situace, a jednak pro účely možných operativních reakcí na aktuální situaci. Projekt předložilo Portugalsko společně s organizací ICMPD, dalšími partnery jsou kromě ČR ještě Polsko a Slovensko. Hlavní gesci za výše zmíněný projekt nese MV.

Druhým mezinárodním projektem, do kterého se MV zapojilo, je projekt pod názvem „Nadnárodní referenční mechanismus pro oběti obchodování s lidmi v zemích zdrojových a cílových“, který opět koordinuje ICMPD. Cílem projektu je propojení existujících národních koordinačních mechanismů pro ochranu a pomoc obětem obchodu s lidmi, sjednocení standardů služeb poskytovaných obětem a především posílení mezinárodní a bilaterální spolupráce v oblasti repatriace a reintegrace obětí. Hlavním výstupem tohoto projektu bude stanovení principů péče o oběti obchodování s lidmi a jejich navrácení do země původu. Garantem projektu je Itálie, vedle ČR dále spolupracují Portugalsko, Bulharsko, Rumunsko, Albánie, Maďarsko, Makedonie a řada neziskových organizací. ICMPD je odpovědné za implementaci celého projektu. Předpokládaná délka projektu je 18 měsíců (od května 2008 – do října 2009). Za účelem implementace projektu vytváří OPK MV národní realizační tým složený ze zástupců OPK MV a odboru bezpečnostní politiky MV, neziskových a mezivládních

organizací, policie a justice, kteří se budou podílet na plnění jednotlivých projektových cílů. Tito experti se budou účastnit pravidelných setkání realizačního týmu podle stanoveného harmonogramu a fází projektu. Experti se budou moci případně zúčastnit studijních cest do zahraničí, které budou koordinovány projektovým manažerem ICMPD.

Dále v roce 2008 pokračovala spolupráce na „Project ZERO“, který podporuje bilaterální spolupráci zejména policejních sborů ČR a Ukrajiny.

V rámci Akčního plánu CEPOL je od roku 2006 tvorba evropského vzdělávacího kurikula zaměřena i na oblast obchodování s lidmi. V roce 2008 bylo realizováno cca 85 vzdělávacích akcí CEPOL a většina z nich byla cílena na spolupráci při potírání organizovaného zločinu a jeho prevenci. Ve dnech 19. – 23. 5. 2008 v rámci CEPOL organizoval odbor vzdělávání a správy policejního školství MV mezinárodní vzdělávací kurz na téma „Trafficking in Human Beings – Forced Labour & Sex Industry“. Kurzu se zúčastnilo vedle 7 českých expertů a 5 českých účastníků, 5 zahraničních expertů a 22 zahraničních účastníků celkem z 19 zemí. Ústředním tématem kurzu byl boj s organizovaným zločinem, především obchodem s lidmi a mezinárodní policejní spolupráce v této oblasti.

Další vzdělávací aktivity probíhaly v roce 2008 v rámci MEPA. MEPA je mezinárodní vzdělávací cyklus pro policisty sdružující 8 střeoevropských zemí (ČR, SRN, Polsko, Slovensko, Maďarsko, Slovinsko, Švýcarsko a Rakousko). Hlavní aktivitou MEPA je tříměsíční hlavní kurz věnovaný organizované kriminalitě, včetně obchodování s lidmi, který probíhá postupně ve všech 8 členských zemích a je zakončen případovou studií využívanou ve výuce.

ICMPD organizovalo ve spolupráci s Rakouskem, MV ČR a italskou nevládní organizací On The Road v roce 2005 projekt „Školení o obchodování s lidmi určené policii, pohraničním strážím a celním úředníkům v členských zemích EU, přistoupivších zemích a kandidátských státech“. Cílem kurzu bylo proškolit lektory (učitele policejních škol MV a policisty SKPV) v oblasti problematiky boje proti obchodu s lidmi, kteří dále školící policisty v rámci policejního vzdělávání v policejních školách MV a ve všech školských policejních střediscích PČR správ krajů. Výstupem projektu byl mj. manuál školení, který byl rozeslán do všech resortních vzdělávacích institucí. Vyškolení lektori s ním nadále pracují v rámci výchovně-vzdělávacího procesu v resortu MV. Dalším cílem projektu byla tvorba evropského kurikula - jednotného evropského standardu policejního vzdělávání v oblasti obchodu s lidmi.

MPSV opakovaně v první polovině roku jednalo s rumunskou Národní agenturou proti obchodování s lidmi o možnostech prevence obchodování a vykořisťování rumunských státních příslušníků pracujících v ČR, ke kterému údajně dochází ve zvýšené míře, ačkoli výsledky činnosti příslušných kontrolních orgánů resortu práce a sociálních věcí tyto skutečnosti nepotvrdily. Poskytlo rumunské straně informace o problematice z pohledu svého resortu a odkazy na informační zdroje.

Další bilaterální jednání se v roce 2008 uskutečnila např. se zástupci Moldávie, Mongolska, Slovenska, Švédska a Polska.

Přestože v rámci projektů Zahraniční rozvojové spolupráce nebyl žádný z v roce 2008 realizovaných projektů zaměřen výhradně na obchodování s lidmi, byla prevence obchodování lidmi ve vybraných projektech zařazena jako jedna z komponent

projektů. Jednalo se zejména o projekty realizované IOM na Kavkaze a ve Střední Asii. Konkrétně projekt „Podpora migračního managementu v Gruzii Moldavsku – 2008“ a projekt „Podpora migračního managementu ve Střední Asii – 2008“. Oba tyto projekty jsou obecně zaměřeny na výměnu zkušeností v rámci migračního managementu mezi českými experty a partnery Gruzie, Moldavska, Kyrgyzstánu, Kazachstánu a Tádžikistánu v oblastech pohraniční kontroly, boje proti nelegální migraci a organizovanému zločinu.

S podporou finančních prostředků ze Zahraniční rozvojové spolupráce realizuje MV projekt „Školení středního a vyššího managementu policíí zemí Západního Balkánu v oblastech management a organizovaný zločin“. Jedná se o tříletý projekt (pro období 2007-2009), který je zaměřen zejména na rozvoj spolupráce se státy Západního Balkánu (především jde o Makedonii, Bosnu a Hercegovinu) prostřednictvím poradních expertních misí zástupců MV a PČR do těchto zemí. Na tyto expertní mise navazují školení zapojených expertů z cílových zemí v ČR. Dosavadní spolupráce se týkala především boje proti organizovaným zločineckým strukturám, terorismu, obchodu s drogami, finanční kriminality a reformy policie. Hlavním cílem spolupráce bylo zejména předávání zkušeností české strany v daných oblastech všem zainteresovaným skupinám a seznámení se s celkovou situací v zemích Západního Balkánu ve vybraných oblastech.

Veřejná zakázka „Zmapování prostituční scény v ČR“

V průběhu roku 2008 vyhlásilo MPSV opakovaně výzvu pro dodavatele k podání nabídky na řešení projektu výzkumu pro potřeby státu s názvem „Zmapování prostituční scény v České republice“.

Cílem navrhovaného výzkumu bylo zmapování prostituční scény v ČR, a to především kvantitativní vyjádření jejího rozsahu včetně regionální distribuce, časové proměnlivosti a jejích jednotlivých forem (pouliční prostituce, klubová prostituce, bytová prostituce). Výzkum měl podrobně popsat strukturu prostituční scény a typizovat charakteristiky jejích jednotlivých aktérů. Měl též popsat dynamiku vzniku nabídky (okrajově i poptávky) prostituce podle jejích jednotlivých forem a typu prostředí, kde je prostituce nabízena. Výzkum se dále měl zaměřit i na dostupnost a využití sociálních služeb nabízených osobám praktikujícím prostituci a obětem obchodu s lidmi.

Rozhodnutím zadavatele ze dne 8. ledna 2009 byla výzva k podání nabídek na řešení tohoto projektu výzkumu a vývoje pro potřeby státu s termínem zahájení v roce 2009 zrušena.

Preventivní projekty za finanční podpory MV

V souvislosti s Programem zástupci MV v roce 2008 organizovali či lektorovali přednáškové a vzdělávací aktivity ve spolupráci se státními institucemi a nevládním sektorem. Cílem akcí je informovat o aktivitách v oblasti obchodování s lidmi a o fungování Programu.

Na základě zkušeností z pilotního projektu prevence zaměřené na zákaznky prostituce byla zahájena v roce 2007 informační kampaň proti obchodu s lidmi. Tato kampaň pokračuje i v roce 2008; zaměřuje se na cílovou skupinu zákazníků prostituce a nepřímo na oběti obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování. Partnerské organizace vytvořily pro účel kampaně platformu nazvanou „Spolu proti obchodu s lidmi“. Slogan kampaně zní „Neboj se to říct za ní.“ Během kampaně jsou využívány webové stránky v českém, anglickém a německém jazyce (www.rekni-to.cz; www.sages-es.cz; www.say-it.cz). U partnerských organizací byly zřízeny také telefonní linky. Materiály kampaně byly šířeny v dopravních prostředcích a na letišti v Praze, na hraničních přechodech s Německem a Rakouskem a v klubech a restauracích ve větších městech ČR. Vizualy kampaně byly otištěny také na turistických mapách a v erotických tiskovinách. Kampaň se setkala s pozitivním ohlasem mezi cílovou skupinou, odbornou veřejností i v médiích a přispěla ke zvýšení vnímavosti veřejnosti vůči obchodu s lidmi. Bylo zaznamenáno několik telefonických a e-mailových upozornění na podezření na obchodování s lidmi v ČR. Webové stránky kampaně byly hojně navštěvovány a zůstávají nadále v provozu, stejně jako telefonní linky. V následující fázi kampaně byly materiály šířeny v dopravních prostředcích přibližně v 10 největších městech ČR. V současné době byly dodatečně uzavřeny smlouvy na prodloužení kampaně v Praze a Brně. Dále bylo do Německa prostřednictvím spřátelených organizací distribuováno asi 300 ks reklamních pohlednic vytvořených v rámci kampaně.

Pro rok 2008 podpořil OPK v rámci dotačního titulu „Prevence obchodování s lidmi a pomoc obětem“ státní dotací nestátní neziskovou organizaci La Strada v projektu, který se zabývá prací v terénu se zaměřením na cizince a cizinky pracující v českých továrnách jako zaměstnanci zprostředkovatelských agentur, se zvláštním zřetelem na vietnamskou komunitu. V aktivitě chce za podpory MV La Strada pokračovat i v roce 2009.

OPK připravilo dvojjazyčnou brožuru o Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, která je určena odborné i široké veřejnosti. Cílem je zvýšit informovanost v oblasti obchodování s lidmi a seznámit veřejnost s Programem podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi.

OPK připravuje ve spolupráci s neziskovými organizacemi průvodce pro oběti obchodování s lidmi v trestním řízení. Tento manuál by měl usnadnit orientaci obětí obchodování s lidmi v trestním řízení.

Pracovní skupina na téma nucená práce a jiné formy vykořisťování

Pracovní skupina byla vytvořena na základě usnesení vlády ČR č. 67 ze dne 23. ledna 2008 k Národní strategii boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2008-2011). V usnesení byl MV, ve spolupráci s MPSV a MS, uložen úkol č. II., který byl definován následovně: „Analyzovat situaci a předložit trestně právní definici nucené práce, popř. nových samostatných skutkových podstat trestných činů „závažné formy pracovního vykořisťování“ a „závažné formy porušování pracovněprávních předpisů“. Gesce za splnění úkolu byla uložena MV; do pracovní skupiny byli jmenováni zástupci MV, MPSV, MS, NSZ, ÚOOZ a La Strady.

Pracovní činnost skupiny bude pokračovat i v roce 2009. Dílčí závěry pracovní skupiny jsou následující:

- NSZ se na problematiku obchodování s lidmi, hlavně s ohledem na výše popsané problémy, zaměří při zpracování zprávy o činnosti státních zastupitelství za rok 2008 – budou rozšířena hlediska pro zpracování zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2008 pro oblast obchodování s lidmi.
- Pracovní skupina doporučila pokračovat ve vzdělávacích aktivitách v této oblasti. Vhodnou vzdělávací institucí se jeví zejména Justiční akademie. Vzdělávací akce byla zařazena do vzdělávacího plánu Justiční akademie.

V současné době je stále málo poznatků, zejména z praxe státních zastupitelství a soudů; chybí proto opora pro detailnější analýzu i návrhy pro případné legislativní změny. Prvním možným krokem v případě rozdílné rozhodovací praxe soudů v budoucnu je též možnost iniciovat vydání sjednocujícího stanoviska k rozhodovací činnosti soudů u Nejvyššího soudu (formou podnětu podle § 2 odst. 4 a č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů).

Na podzim 2008 se též uskutečnilo setkání specialistů ÚOOZ se státními zástupci, kteří dozorují případy obchodování s lidmi za účelem nucené práce a jiných forem vykořisťování. Setkání napomohlo k výměně aktuálních zkušeností s řešením případů, postupem při získávání důkazních prostředků apod.

Prevence nelegálního zaměstnávání cizinců

Na resortní úrovni je koordinace a spolupráce v oblasti boje s nelegálním zaměstnáváním zajišťována prostřednictvím Meziresortního orgánu pro potírání nelegálního zaměstnávání cizinců (dále jen MOPNZC), jehož gestorem je MPSV. MOPNZC byl zřízen Usnesením vlády ČR č. 1044 z 23. října 2000. Jeho cílem je koordinovat činnost příslušných institucí, přípravu nové legislativy, nástroje prevence, dále získávat informace z oblasti výzkumu apod. V roce 2008 byly přijaty usnesením vlády č. 813 ze dne 2. července o Statutu Meziresortního orgánu pro potírání nelegálního zaměstnávání cizinců a o jednacím řádu tohoto orgánu tyto dva základní dokumenty v upravené podobě.

Stále více nabývá na důležitosti prevence nelegálního zaměstnávání cizinců. Proto MPSV rozvíjí i nástroje této oblasti, např. informační sekce Zahraniční zaměstnanost a EURES na integrovaném portále MPSV, Evropský portál pracovní mobility, informace zveřejňované na stránkách SÚIP, tištěné informační materiály.

Pilotním projektem byl projekt realizace Asistenčního systému pro zaměstnávání Ukrajinců realizovaného za podpory MPSV a MV. Ke dni 1. ledna 2008 byl ukončen rozvojový projekt MV, do března 2008 probíhalo ukončování zakázky ze strany MPSV. Některou ze služeb systému využilo 500 migrantů a 200 zaměstnavatelů. Informace o legálních cestách a rizicích nelegálních cest pracovní migrace do ČR obdrželo na 2 000 zaměstnavatelů a několik tisíc potenciálních migrantů z Ukrajiny, a to prostřednictvím seminářů, letáků, osobních konzultací, inzerce a médií. Nástroj byl hodnocen zaměstnavateli, migranty i orgány státní správy jako užitečný a potřebný, ačkoli nemůže

nahradiť primárne potrebné štruktúrné zmeny v procedúre udelení oprávnení k pobytu v Českej republike, uznávaní kvalifikácie apod. Ďalšie informácie je možné nájsť na internetovej stránke systému: www.praceproukrajince.cz.

Konferencie, školenie a ďalšie obdobné aktivity

Na problematiku obchodu s ľuďmi boli upozornení konzulárni pracovníci všetkých zastupiteľských úradov, a to postoupením materiálov spracovaných na účely školenia konzulárnych pracovníkov. V roku 2008 MZV distribuovalo preventívne materiály pripravené IOM v roku 2007 pre konzulárnych pracovníkov z desiatich vybraných zdrojových zemí (Rusko, Ukrajina, Bielorusko, Moldavsko, Srbsko, Macedónie, Albánie, Bosna a Hercegovina, Rumunsko a Bulharsko); projekt bol financovaný MV. Súčasne je oblasť obchodovania s ľuďmi zahrnutá do školení, ktoré absolvujú konzulárni pracovníci pred výjazdom na zastupiteľský úrad. Školenie je poskytované prioritne pracovníkom vyslaným do vytypovaných zemí.

V roku 2008 sa podarilo MV naviazať spoluprácu so zástupcami štátnej vysokej školy v Brne, Univerzitou obrany. Pořádané semináre sú zamerané na problematiku obchodovania s ľuďmi pre potreby Armády ČR a vedecké činnosti v prospech rezortu Ministerstva obrany. V roku 2008 sa uskutočnila jedna z prednášok, na ktorú bude naviazané i v roku 2009 pravidelným pořádáním seminárov pre vojakov v rámci vyššej dôstojníckej školy a generálneho štábu.

Významné je zejména vzdelávanie štátnych zástupcov a sudcov a to nejen o právnych aspektoch obchodovania s ľuďmi, ale tiež o dôsledkoch obchodovania s ľuďmi pre obeť. Justiční akademie v roku 2008 upořádala niekoľko vzdelávacích akcií na toto téma. Prvá akcia sa uskutočnila v januári 2008 pod názvom „Obchodovanie s ľuďmi“; akcia sa zúčastnilo 55 štátnych zástupcov a sudcov, lektori boli z radu MV, ÚOOZ, NSZ, MPSV a La Strady. Ďalšia akcia pod názvom „Kriminalita na deťoch páchaná po internete“ sa uskutočnila tiež v januári 2008. Ďalšou vzdelávacou aktivitou bol seminár na tému „Nezletilí cudzinci bez doprovodu a obchodovanie s deťmi“ v květnu 2008; akcia sa zúčastnilo celkom 52 štátnych zástupcov a sudcov. Pracovník Justiční akademie sa tiež zúčastnil konferencie na tému „Domáci násilí a obchodovanie s ľuďmi“ v dubnu 2008 vo Vídni. Konferenciu uspořádalo rakouské ministerstvo spravodlnosti a Rada Evropy.

Do školných vzdelávacích programov základnej odbornej prípravy pre príslušníkov PČR v policejních školách MV, byla zařazena témata týkající se problematiky obchodu s ľuďmi. Jednotlivé tematické celky sú zařazeny do policejnej odbornej predmetov (kriminalistika, právo, služba pořádkové policie, služba dopravní policie). Cílem vzdelávaní je předat policistům základní informace o problematice obchodovania s ľuďmi a rozpoznat obeť obchodu s ľuďmi a sexuálního zneužívání. Dále všechny policejní školy MV a školní policejní střediska PČR správ krajů obdržely manuály s návodom, jak jednat s obeťi trestného činu obchodovania s ľuďmi. Dále všichni policisté obdrželi stručný prospekt v 10 jazycích, který lze tiež využít k identifikaci obeťi obchodovania s ľuďmi.

Specializované vzdelávanie policistov určených na boj proti organizovanému zločinu probíhá ve specializačních kurzech pro policisty SKPV ve Vyšší policejní škole MV v Pardubicích, Školském účelovém zařízení MV v Praze - Ruzyni a na Policejní akademii

ČR. Tematika organizovaného zločinu je součástí výuky ve specializačních kurzech pro příslušníky PČR SKPV, které dle aktuálních potřeb PP ČR probíhají v rozsahu 13 týdnů ve Vyšší policejní škole MV v Pardubicích, a to formou denního studia (v roce 2008 proběhlo 8 kurzů) a dále ve specializačních kurzech zaměřených na operativně pátrací činnost. Tyto kurzy jsou určeny příslušníkům ÚOOZ a probíhají v rozsahu 9 soustředění týden/měsíc ve Školském účelovém zařízení Praha – Ruzyně formou dálkového studia (v roce 2008 proběhlo 6 kurzů). Policejní akademie ČR v rámci celoživotního vzdělávání policistů pořádá v akademickém roce kurzy a semináře, které jsou úzce zaměřeny na problematiku obchodu s lidmi (v roce 2008 proběhly 2 kurzy v délce 5 dnů).

Závěry a doporučení

Přes značné úsilí vyvíjené všemi subjekty zúčastněnými na řešení problému nelze situaci hodnotit jako uspokojivou. Předpokládaná latence tohoto jevu a problémy s ním související nedovolují v započatých aktivitách polevit.

V uplynulém období pokračovalo plnění úkolů uložených Národní strategií boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2008-2011). V oblasti odhalování, objasňování a dokumentace trestné činnosti obchodování s lidmi byla opatření zaměřena zejména na oblast potírání obchodování s lidmi za účelem nucené práce. Tato část problematiky je ve srovnání s oblastí obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR stále relativně nová. Zároveň lze předpokládat, že v roce 2009 může dojít v souvislosti s celosvětovou ekonomickou krizí k nárůstu počtu případů. Přestože již bylo zahájeno několik trestních stíhání a podána obžaloba, stále ještě nebylo dosaženo pravomocného rozhodnutí soudu, které by napomohlo interpretaci pojmů „zneužití tísně, podvodu, jiné formy vykořisťování“ apod. ve vztahu k obchodování s lidmi za účelem nucené práce.

V roce 2008 došlo k nárůstu počtu trestních stíhání pro trestný čin dle ustanovení § 232a TZ. Naproti tomu pravomocných odsuzujících rozsudků za trestný čin obchodování s lidmi je neporovnatelně méně. ČR je též na mezinárodních fórech pravidelně kritizována za nízké tresty ukládané pachatelům trestného činu obchodování s lidmi. Druhou velmi citlivou oblastí je nemožnost podepsat či ratifikovat dva, pro oblast obchodování s lidmi klíčové mezinárodní dokumenty (Úmluvu OSN o nadnárodním organizovaném zločinu a její doprovodný Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zvláště se ženami a dětmi; a dále Úmluvu Rady Evropy o opatřeních boje proti obchodování s lidmi z roku 2005. Důvodem je chybějící možnost postihu právnických osob za deliktní jednání stanové těmito úmluvami. Na konci roku 2008 byl dokončen MV věcný návrh zákona, který by tuto situaci měl řešit a to formou správní odpovědnosti právnických osob za deliktní jednání.

Velké úsilí bylo v roce 2008 věnováno též zlepšení systému sběru dat, včetně možností harmonizace sběru dat. Podporu ve snaze o posílení sběru informací o rozsahu obchodování s lidmi poskytla celá řada členů MKS. Proto zpráva za rok 2008 poprvé obsahuje i údaje získané od dvou partnerských nevládních a jedné mezivládní organizace a informace zaslané vybranými zastupitelskými úřady ČR v zahraničí. Přestože informace bezesporu přispívají k dokreslení situace, stále nelze hovořit

o uceleném obraze. Oblasti sběru dat proto bude za součinnosti všech členů MKS věnována zvýšená pozornost i v následujícím období. Nelze však opomíjet ani sociologické a terénní výzkumy, které mohou napomoci deskripci té výšece problematiky obchodování s lidmi, která zůstává skrytá.

Dalším velkým tématem bude i nadále posilování systému pomoci obětem obchodování a rozšiřování stávajících služeb. ČR se v roce 2008 zapojila do mezinárodního projektu, jehož cílem je propojení existujících národních koordinačních mechanismů pro ochranu a pomoc obětem obchodu s lidmi, sjednocení standardů služeb poskytovaných obětem a především posílení mezinárodní a bilaterální spolupráce v oblasti repatriace a reintegrace obětí.

Mezi úspěchy dosažené v roce 2008 patří dosažení prvního odškodnění oběti kuplířství, ke kterému došlo za výrazné podpory organizace La Strada. Jednalo se o náhradu za fyzické zranění a důsledky posttraumatické stresové poruchy. Před klientkou, která dále spolupracuje s La Stradou, je stále ještě dlouhý proces vymáhání tohoto, byť již pravomocně přiznaného nároku.

V neposlední řadě byla formalizována činnost národního tělesa, MKS, a rozšířen okruh spolupracujících nevládních organizací podporovaných ze speciálního dotačního programu pro nestátní neziskové organizace s názvem „Prevence obchodování s lidmi a pomoc obětem obchodování s lidmi“.

Ve výše uvedeném textu bylo v závěru některých kapitol identifikováno několik dílčích oblastí, na které by se měla pozornost členů MKS zaměřit v roce 2009 přednostně.

Jedná se zejména o následujících pět oblastí:

- **zapojit ve větší míře zejména odborná pracoviště správních úřadů (viz strana 9 textu),**
- **pokračovat v preventivních a osvětových aktivitách v zemích zdrojových a posílit obdobné aktivity i na území ČR. Nezbytná je v tomto ohledu spolupráce MV s dalšími institucemi a organizacemi (str. 30 textu),**
- **zapracovat aspekt zhodnocení rizik jako nedílnou součást programu dobrovolných návratů (str. 31 textu),**
- **zorganizovat školení o systému podpory a pomoci obětem obchodování s lidmi v ČR pro zastupitelské úřady států působící v ČR. Nabídnout lze též informační materiály v mnoha jazykových mutacích, které byly v minulosti vytvořeny (str. 45 textu),**
- **analyzovat okruh služeb poskytovaných na základě zákona o sociálních službách a služeb financovaných z Programu (str. 48 textu).**

Kromě výše uvedených, blíže specifikovaných úkolů pro rok 2009, je nezbytné i nadále pokračovat v preventivně vzdělávacích aktivitách v rámci všech resortů zapojených do MKS.

Seznam použitých zkratek

Právní předpisy

Cizinecký zákon

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

nTZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.
TZ	Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon o zaměstnanosti	Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti ve znění pozdějších předpisů.
Zákon o sociálních službách	Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů.

Instituce, organizační složky státu, útvary a služby PČR apod.

CEPOL	European Police College
ICMPD	International Centre for Migration Policy Development
La Strada	La Strada Česká republika, o. p. s.
MEPA	Mitteleuropäische Polizeiakademie
MV	Ministerstvo vnitra ČR
MS	Ministerstvo spravedlnosti ČR
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí ČR
MZ	Ministerstvo zdravotnictví ČR
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
NRM	Národní referenční mechanismus
NSZ	Nejvyšší státní zastupitelství
IKSP	Institut pro kriminologii a sociální prevenci
OPK	Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR
PČR	Policie ČR
ÚSKPV	Úřad služby kriminální policie a vyšetřování PČR
ÚOOZ	Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV PČR
SCP	Sužba cizinecké policie PČR
SUZ	Správa uprchlických zařízení
MKS	Mezirezortní skupina pro oblast boje proti obchodování s lidmi
IOM	Mezinárodní organizace
NRM	Národní referenční mechanismus
Národní strategie	Národní strategii boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2008-2011)
SUIP	Státní úřad inspekce práce

Vybraná ustanovení zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

§ 232a Obchodování s lidmi

(1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá osobu mladší osmnácti let, aby jí bylo užito

- a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,
- b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
- c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo jiného za použití násilí, pohrůžky násilí nebo lstí anebo zneužitím jeho omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby ho bylo užito

- a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,
- b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
- c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) vydá-li takovým činem jiného v nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti,
- c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat značný prospěch, nebo
- d) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.

(4) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu, nebo
- c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

§ 204 Kuplířství

(1) Kdo jiného zjedná, přiměje nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné vážné újmy anebo zneužívaje tísně nebo závislosti jiného.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 značný prospěch,

b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, nebo

c) spáchá-li takový čin na osobě mladší než osmnáct let.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2 na osobě mladší než patnáct let.

Vybraná ustanovení zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění od 1. ledna 2010

§ 168 Obchodování s lidmi

(1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá dítě, aby ho bylo jiným užito

a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla,

b) k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jeho těla,

c) k službě v ozbrojených silách,

d) k otroctví nebo nevolnictví, nebo

e) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování,

anebo

kdo kořistí z takového jednání, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo jinou osobu než uvedenou v odstavci 1 za použití násilí, pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy nebo lsti anebo zneužívaje jejího omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby jí bylo jiným užito

a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla,

b) k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jejího těla,

c) k službě v ozbrojených silách,

d) k otroctví nebo nevolnictví, nebo

e) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování,

anebo

kdo kořistí z takového jednání.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) vydá-li takovým činem jiného v nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti,

c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo

d) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.

(4) Odnětím svobody na osm až patnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 těžkou újmu na zdraví,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo

c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

(5) Odnětím svobody na deset až šestnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.

(6) Příprava je trestná.

§ 189 Kuplířství

(1) Kdo jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo

b) jako člen organizované skupiny.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na osm až patnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 190 Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí

(1) Kdo provozuje prostituci v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Kdo organizuje, střeží nebo jiným způsobem zajišťuje provozování prostituce v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) nejméně na dvou takových místech, nebo

b) opětovně.

§ 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie

(1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) jako člen organizované skupiny, nebo
- b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo
- b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

§ 342 Neoprávněné zaměstnávání cizinců

(1) Kdo ve větším rozsahu neoprávněně zaměstná nebo zprostředkuje zaměstnání cizinců zdržujících se neoprávněně na území České republiky, nebo kdo ve větším rozsahu neoprávněně zaměstná nebo zprostředkuje zaměstnání cizinců, kteří nemají platné povolení k zaměstnání podle jiného právního předpisu, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody až na jeden rok bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) jako člen organizované skupiny,
- b) za úplatu, nebo
- c) opětovně.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let, popřípadě vedle tohoto trestu též propadnutím majetku, bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.